

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Pavel Tesařík

NÁSLEDNÉ ŽALOBY A VYMÁHÁNÍ KARTELOVÉHO PRÁVA

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc.

Katedra: Centrum právní komparatistiky

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 9. září 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 9. září 2010

Podpis

Poděkování

Děkuji Prof. JUDr. Luboši Tichému, CSc. za cenné rady a odborné vedení při zpracovávání diplomové práce.

V Praze dne 9. září 2010

Pavel Tesařík

Obsah:

Úvod.....	5
1. Závaznost rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž.....	9
1.1 Národní právní řády a závaznost rozhodnutí orgánů pro hospodářskou soutěž... 10	
1.2 Závaznost rozhodnutí o protisoutěžním jednání v USA.....	13
1.3 Bílá kniha a závaznost rozhodnutí národních soutěžních orgánů.....	16
1.4 Rozhodnutí národního orgánu pro hospodářskou soutěž jako nevyvratitelná domněnka.....	18
1.5 Uznávání rozhodnutí orgánů pro hospodářskou soutěž z jiných členských států.....	21
1.6 Závaznost rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž, přijetí závazků a forum shopping.....	24
2. Prokazování příčinné souvislosti a újmy.....	26
2.1 Prokázání škody.....	27
2.2 Prokázání příčinné souvislosti.....	33
2.3 Zavinění.....	39
2.4 Námitka odsunutí.....	40
3. Promlčení ve vztahu k následným žalobám.....	45
Závěr.....	47

Úvod

Soutěžní právo nebo taky kartelové právo je regulováno v Evropské Unii (dále jen „EU“) už po mnoho desetiletí. Ani vymáhání kartelového práva není žádnou novinkou v zemích EU a v posledních několika letech ani v České republice. Vymáhání mají na starost především národní orgány pro hospodářskou soutěž¹. V České republice je to Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, v rámci EU pak Evropská Komise (dále jen „Komise“). Komise a orgány pro hospodářskou soutěž jsou regulačními úřady, které vymáhají soutěžní právo veřejnoprávní cestou. Především ukládají pokuty nebo přijímají opatření v případech, kdy jsou soutěžní normy porušeny. Přitom není rozhodné, zda došlo k porušení národních soutěžních předpisů² nebo soutěžního práva EU³.

V důsledku porušování soutěžního práva však vzniká škoda také mnohým subjektům. Tuto škodu orgány pro hospodářskou soutěž v rámci své činnosti nezkoumají a neukládají v rámci svých rozhodnutí její náhradu. Škodu musí nárokovat samotní postižení před soudem. Právě tímto soukromoprávním vymáháním škody se zabývá i tato práce. Z celého okruhu soukromého vymáhání by pak měla být zaměřena především na to, jak může veřejné vymáhání usnadnit vymáhání soukromé. Jde tedy především o institut následných žalob, tak jak bude vymezen na následujících řádcích.

Škodu je možno obecně vymáhat prostřednictvím právní úpravy odpovědnosti za škodu. Jak potvrdil Evropský soudní dvůr ve věci *Courage*⁴ a *Manfredi*⁵, lze na základě právní úpravy odpovědnosti za škodu vymáhat i škodu způsobenou nedovoleným omezováním hospodářské soutěže. V tomto případě jde o mimosmluvní náhradu

¹ Označení „orgán pro hospodářskou soutěž“ používá především Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy. In *Úřední věstník Evropské unie*. 4.1.2003, L 1, s. 1-25.

² V ČR je to zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže).

³ Čl. 101 a 102 konsolidovaného znění Smlouvy o fungování Evropské unie. In *Úřední věstník Evropské unie*. 30.3.2010, C 83, s. 88 - 89.

⁴ Rozsudek Evropského soudního dvora C-453/99 *Courage a Crehan*.

⁵ Rozsudek Evropského soudního dvora ve spojených věcech C-295 až 298/04 *Manfredi*.

škody⁶. Vymožení škody v souvislosti s porušením pravidel soutěže by se mohlo zdát na první pohled jako snadná záležitost, která se nebude příliš odlišovat od náhrady škody v jiných věcech. Při bližším zkoumání ale zjistíme, že jde o velmi komplikovanou problematiku. Existuje mnoho překážek, které brání tomu, aby byly žaloby na náhradu škody více rozšířeny. Těchto překážek je si vědoma i sama Komise. Proto byla publikována nejdříve Zelená kniha⁷ a poté Bílá kniha⁸, které se snažily na problémy reagovat a navrhnout možná řešení.

Mezi ty hlavní překážky patří především dokazování. Žalující strana musí prokázat, že určitý subjekt porušil pravidla soutěže. Získání důkazů např. o tom, že byla uzavřena zakázaná dohoda určující nákupní nebo prodejní ceny, může být značně problematické, protože relevantní informace budou často jen v rukou toho, kdo je z porušení pravidel nařčen.

Dokazovat se však nemusí jen protiprávní jednání ale také vznik škody a příčinná souvislost mezi škodou a protiprávním jednáním. To vše si ve většině případů vyžádá podrobné ekonomické analýzy, které budou posuzovány soudem. Pokud by byla připuštěna námitka odsunutí, o které bude také pojednáno, může se zjistit, že poškození jsou ve skutečnosti až koneční spotřebitelé. Ti se pak většinou nebudou moci zformovat natolik, aby kolektivně své nároky vymáhali. Problémů pak existuje ještě řada. Stupeň nejistoty v řízení o náhradě škody v soutěžních věcech je proto pro možného žalobce obrovský. Nehledě k tomu, že soudní řízení bude pravděpodobně ve výsledku hodně drahé a dlouho potrvá. V tomto světle pak není divu, že žalob na náhradu škody je jen málo. To dokazuje také studie Ashurst⁹, kterou si Komise nechala vypracovat, a která mapuje právní řády států EU, pokud se týče možnosti vymocit škodu. Je nutné dodat, že

⁶ V české republice je náhrada mimosmluvní i smluvní odpovědnosti za škodu upravena v § 420 a násl. z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁷ Zelená kniha - Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. KOM(2005) 672 v konečném znění. Dostupná také z WWW: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0672:EN:NOT>.

⁸ Bílá kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel KOM(2008) 165 v konečném znění. Dostupná také z WWW: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0165:EN:NOT>.

⁹ Studie Ashurst., *Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules* [online]. Ashurst, 2004 [cit. 2010-08-20]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/study.html>.

Komise hledá cesty, jak tyto překážky překonat, a to především v citované Bílé a Zelené knize.

Situace není neřešitelná, ale širší využívání soukromých žalob si vyžádá čas. Možností, jak usnadnit žalobci situaci a využít některých výhod veřejného vymáhání, je vytvoření podmínek pro následné žaloby (follow-on actions). U následných žalob lze vyjít právě z toho, že buď Komise, nebo orgány pro hospodářskou soutěž již případ vyšetřily a shledaly porušení soutěžního práva. Tyto orgány totiž disponují odborným personálním zázemím, mají široké vyšetřovací pravomoci a v neposlední řadě nesou také své náklady. Mnoho sporných otázek tak odpadá. Z mého pohledu je to aspekt, který může některé poškozené přimět k tomu, aby podali žalobu na náhradu škody. Nejistota výsledku nebude tak velká.

V Bílé knize jsou navrhovány opatření, které by měly řešit většinu možných komplikací při prosazování nároku na náhradu škody. Komise se snaží podpořit především žalobce, kteří sami bez předchozího rozhodnutí Komise nebo orgánu pro hospodářskou soutěž, prosazují svá práva¹⁰. To směřuje k tomu, aby na základě samostatných žalob na náhradu škody bylo doplněno veřejnoprávní vynucování soutěžního práva. Právo by se prosadilo i tam, kde nemůže být vynucováno soutěžními orgány nebo Komisí, ať už je to z důvodu nedostatečného množství zdrojů nebo proto, že se soutěžní orgány soustředí jen na určité závažnější porušování soutěžního práva. Někdy se také mluví o zaplnění tzv. enforcement gap. Následné žaloby problematiku enforcement gap neřeší a vždy tedy následují až po rozhodnutí příslušného orgánu, takže nemohou odhalit případy porušování soutěžních pravidel, kterými se nezabývá orgán pro hospodářskou soutěž nebo Komise. To je samozřejmě jejich nevýhoda. Otázkou ale zůstává, nakolik může být snažení Komise úspěšné a nakolik se opravdu stand-alone žaloby prosadí a vyplní tzv. enforcement gap. Existují názory, že vyplnění enforcement gap samostatnými žalobami je velmi nepravděpodobné¹¹.

¹⁰ V tomto případě se jedná o samostatnou žalobu (stand-alone action) na rozdíl od žaloby následné (follow-on action), kterou předchází rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž nebo Komise.

¹¹ Neruda, Robert. Soukromé či veřejné vymáhání soutěžního práva. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 223.

Je jasné, že následné žaloby problematiku enforcement gap neřeší. Co ale mohou řešit je kompenzace škody alespoň v těch případech, ve kterých proběhlo řízení před orgánem pro hospodářskou soutěž nebo před Komisí. Mohly by tak vytvořit další možný odrazující prostředek od porušování soutěžního práva. Hrozba pokutou a náhradou škody může už znamenat, že se porušování soutěžního práva subjektům nadále nevyplatí. Alespoň ne těm subjektům, které porušují pravidla hospodářské soutěže, na které je soustředěna pozornost v rámci veřejného vymáhání. Ti ostatní, na jejichž protiprávní jednání není činnost orgánů pro hospodářskou soutěž nebo Komise zaměřena pravděpodobně mít strach z follow-on actions nebudou. Tomu nahrává i to, což bývá kritizováno, že národní orgány nebo Komise zveřejňují, na které protisoutěžní praktiky se ve své činnosti zaměří.

Největší výhodou následných žalob bude tedy to, že žalobce nebude muset dokazovat porušení soutěžních pravidel. S tím bude také spojena úspora nákladů a větší rychlost řízení. Samotné rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž nebo Komise, které shledalo porušení kartelového práva, však ještě nemusí znamenat, že žalobce bude mít ve věci úplný úspěch. Stále bude muset prokázat vznik a rozsah škody, kauzální nexus, může čelit námitce odsunutí nebo jeho nárok může být díky dlouhému řízení před soutěžním orgánem nebo Komisí promlčen. Tady se ukazuje, jak složité je soukromé vymáhání náhrady škody.

Tato diplomová práce je tedy zaměřena na jednotlivé dílčí aspekty následných žalob. Jde o aspekty, které soukromé vymáhání komplikují a které se neobejdou bez úpravy buď na národní, nebo evropské úrovni. Jde především o základní předpoklad pro uplatnění následných žalob, tedy povinnost soudů respektovat rozhodnutí soutěžních orgánů nebo Komise v řízení o náhradu škody. Soudy musí být vázány rozhodnutím soutěžního orgánu, aby mohl žalobce využít těch výhod následných žalob, které jsem naznačil již dříve. S tím samozřejmě souvisí další problémy jako je uznávání rozhodnutí z jiných členských států, možnost rozhodnutí národního soutěžního orgánu nebo Komise zvrátit v řízení před soudem a podobně. Vše si klade tato práce za cíl alespoň stručně popsat.

Problematika závaznosti rozhodnutí ještě nemusí nutně znamenat pro poškozeného překážku. Jinak tomu může být ale s prokazováním škody a příčinné souvislosti, kde se žalobce většinou neobejde bez ekonomických analýz, které mu ještě nemusí zaručit úspěch. Rozsah škody a příčinná souvislost jsou věci, kterými se samotné rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž nebo Komise nezabývá. V souvislosti s následnými žalobami může stát v cestě žalobci také možné promlčení nároku na náhradu škody v důsledku krátkých promlčecích dob a stanovení počátku jejich běhu v rámci národních právních úprav.

Na jednotlivé nástrahy pro potenciálního žalobce se tato práce snaží pouze upozornit. Není cílem zde podat jednoznačné odpovědi na všechny možné otázky, ale spíše zmapovat problematiku a zamyslet se nad další možnou a asi nezbytnou harmonizační úpravou v rámci Evropské unie, kterou si tato oblast vyžádá. Bez této úpravy nebude s ohledem na dnešní situaci, kdy zdaleka nedochází k širokému uplatnění soukromého vymáhání soutěžního práva, dosaženo stanovených cílů. Otázka, zda vůbec k harmonizaci dojde a zda podniktí poškozené k podání žaloby, zůstává však také otevřena.

1. Závaznost rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž

Proto, aby měl žalobce ulehčenu pozici v případě následných žalob, je důležité, aby se zjištění, které učinily orgány pro hospodářskou soutěž, staly využitelné také v řízení před soudem, který má žalobu na náhradu škody z porušení soutěžního práva posuzovat. Pak teprve bude prokazování porušení soutěžních pravidel ulehčeno nebo úplně odpadne. Soudní řízení se pro poškozeného stane méně komplikované, méně nákladné a pravděpodobně také rychlejší. V rámci této části se ale nechci věnovat vztahu rozhodnutí Komise a následného řízení. Závaznost rozhodnutí Komise je totiž upravena v Nařízení č. 1/2003¹². Toto nařízení ve svém čl. 16 jasně stanoví, že pokud vnitrostátní soudy rozhodují o dohodách, rozhodnutích nebo jednáních podle článků 101

¹² Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy. In *Úřední věstník Evropské unie*. 4.1.2003, L 1, s. 1-25.

nebo 102 Smlouvy o fungování Evropské unie¹³ (dále jen „SFEU“), které jsou již předmětem rozhodnutí Komise, nemohou rozhodnout v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí. Národní soudy se tedy musí řídit rozhodnutím Komise, jedná se o nevyvratitelnou domněnku¹⁴. Legislativa EU v tomto směru stanoví jednoznačné pravidlo.

Výše citované nařízení však nic neříká o závaznosti rozhodnutí národních orgánů pro hospodářskou soutěž, které rozhodují jak o porušení národního soutěžního práva, tak soutěžního práva EU. Tady k harmonizaci na úrovni celé EU nedošlo a otázka je řešena na úrovni některých národních právních řádů. V těchto národních právních řádech se potom musí rozlišovat, zda je stanovena jen závaznost ve vztahu k rozhodnutí vlastního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo i ve vztahu k rozhodnutí soutěžního orgánu z jiného členského státu.

1.1 Národní právní řády a závaznost rozhodnutí orgánů pro hospodářskou soutěž

Na tomto místě uvádím srovnání přístupů některých členských států k otázce závaznosti rozhodnutí soutěžních orgánů. Nejprve bych začal úpravou závaznosti rozhodnutí v České republice, jelikož se jedná o právní úpravu, která je mi nejbližší. V ustanovení § 135 odst. 1 občanského soudního řádu¹⁵ (dále jen „OSŘ“) se stanoví, že soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal. To v soutěžních věcech znamená, že si soud nemůže předběžnou otázku o tom, zda jednání soutěžitele porušilo soutěžní normy, posoudit jinak, než jak to učinil soutěžní orgán. Podle rozhodovací praxe je tak žalobcův nárok na náhradu škody z porušení kartelového práva zjištěn co do základu a je jím zjištěna i pasivní legitimace

¹³ Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. In *Úřední věstník Evropské unie*. C 83, 30.3.2010, str. 88—89.

¹⁴ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules. SEC/2008/0404 final. Bod 144. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008SC0404:EN:HTML>.

¹⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

škůdce¹⁶. Ustanovení tak má stejné účinky jako nevyvratitelná domněnka v případě rozhodnutí Komise. V České republice má tedy žalobce jistotu, že rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž už nebude moci být v řízení před soudem vyvráceno. Tento aspekt následného sporu bude jistě podněcující pro poškozeného k tomu, aby podal žalobu na náhradu škody. Jinak tomu ale bude, pokud porušení soutěžních pravidel zjistí orgán z jiného členského státu EU. Toto rozhodnutí už pro český soud závazné nebude¹⁷.

Z § 135 OSŘ, tak jak byl citován výše, pak vyplývá, že rozhodnutí českého orgánu pro hospodářskou soutěž ÚOHS bude závazné jen v případě, že úřad shledá porušení soutěžního práva. V případě zprošťujícího rozhodnutí nebude soud takovým rozhodnutím vázán¹⁸. V oboru soutěžního práva je však těžké si představit, že soud dospěje k jinému názoru, než k jakému dospěl orgán pro ochranu hospodářské soutěže. Bude to především z toho důvodu, že soudci nemají takové prostředky a nejsou tak dobře vybaveni, aby zkoumali možné porušení soutěžních pravidel na stejné úrovni jako soutěžní orgán.

Závaznost rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž je stanovena také v právním řádu Anglie, i když trochu jiným způsobem než u nás. Ta je obsažena přímo v článku 58 anglického Competition Act 1998¹⁹, tedy v právním předpisu, jakým je u nás zákon na ochranu hospodářské soutěže. Ten stanoví, že pokud Director General (jakýsi hlavní úředník) soutěžního orgánu nazvaného Office of Fair Trading učiní relevantní „zjištění“, a proti tomuto zjištění již není možné podat odvolání nebo bylo v rámci odvolání zjištění potvrzeno, stává se toto zjištění závazné pro strany v jakémkoliv řízení v souvislosti s tvrzeným porušením soutěžních pravidel. Povahu má tedy toto ustanovení velice podobné jako úprava česká, takže i zde se bude jednat o nevyvratitelnou domněnku. I když se zde mluví o zjištěních, budou závazná také jen

¹⁶ Rozhodnutí R 47/1954 – NS Cz 491/53. Rozhodnutí se sice týká trestní věci, jeho závěry ohledně náhrady škody ale lze uplatnit také pro případ rozhodnutí o správním deliktu.

¹⁷ Neruda, Robert. Soukromé či veřejné vymáhání soutěžního práva. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 225.

¹⁸ Rozhodnutí SR, 1999, č. 8, s. 246 – NS sp. zn. 21 Cdo 2368/98.

¹⁹ Anglie. Competition Act 1998. Chapter 41.

zjištění, že k porušení soutěžního práva došlo, žádná jiná²⁰. Rozhodnutí z jiných členských států závazná nebudou, protože se jedná jen o zjištění anglického Office of Fair Trading.

Poněkud jinak řeší otázku závaznosti rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž právní úprava francouzská. Rozhodnutí francouzského orgánu pro hospodářskou soutěž (L'Autorité de la concurrence) není pro soudy ve Francii závazné. Může proto docházet k tomu, že soud dospěje k jinému závěru, než ke kterému dospěl soutěžní orgán. Díky specializaci, erudici a širokým vyšetřovacím možnostem soutěžního orgánu bude ale soud k rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž přihlížet jako k rozhodujícímu důkazu a většinou bude také respektovat rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž²¹. Podobně jako s rozhodnutími L'authorité de la concurrence bude ve Francii nakládáno i s rozhodnutími jiných orgánů pro hospodářskou soutěž v rámci EU. Pro soudy budou relevantní z toho hlediska, že poskytnou důležitý důkaz o tom, zda k protisoutěžnímu jednání došlo či nikoliv.

Zdalo by se v případě francouzské úpravy a částečně i té české, že ve výsledku je jedno, jestli právní řád stanoví povinnost řídit se rozhodnutím orgánu pro hospodářskou soutěž nebo ne, protože soudy budou i v případě, kdy rozhodnutí soutěžních orgánů nebudou závazná, pravděpodobně díky autoritě a vysoké odbornosti soutěžních orgánů tyto jejich rozhodnutí respektovat. Pak se nabízí otázka, jestli není celá problematika závaznosti rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž zbytečná, když se bude stejně soud fakticky řídit rozhodnutím soutěžního orgánu. Tato otázka musí být zodpovězena negativně. Jak bude popsáno níže v souvislosti s Bílou knihou, rozdíl je podstatný. Když totiž musí věc projednat jak soutěžní orgán, tak soud, dochází k projednání jedné věci dvakrát. To prodlužuje a komplikuje řízení a právě také tomu se chce Komise vyhnout.

²⁰ Rozhodnutí ve věci Enron Coal Services Limited (in liquidation) v English Welsh & Scottish Railway Limited, Competition Appeal Tribunal (2009) CAT 36.

²¹ *Studie Ashurs* (viz poznámka 9). National report – France. Str. 17. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/national_reports/france_en.pdf>.

Zdá se, že nejdále jde úprava německá. Ta totiž stanoví v § 33 odst. 4 německého zákona proti omezením soutěže (GWB)²², že je soud vázán zjištěními, že došlo k porušení soutěžního práva, a to nejen zjištěními německého orgánu pro hospodářskou soutěž (Bundeskartellamt), ale i rozhodnutími orgánů pro hospodářskou soutěž nebo soudu jednajícího jako orgán pro hospodářskou soutěž jiného členského státu EU. To je evidentně právní úprava, kterou se nechala inspirovat i Komise ve své Bílé knize (viz níže). Stěžejní je zde fakt, že k uznání rozhodnutí cizích orgánů na území Německa dochází automaticky. Německý zákon neklade žádné požadavky na rozhodnutí cizího orgánu nebo proces, který vedl k jeho přijetí. I tím se chci podrobněji zabývat níže při výkladu návrhu Komise v rámci Bílé knihy. Podobně jako česká úprava pak německý zákon považuje za závazná pouze rozhodnutí, kterými bylo zjištěno porušení soutěžního práva. Rozhodnutí pak nebude moci být v řízení před soudem vyvráceno.

V Německu je zajímavé i to, že pokud půjde o rozhodnutí o porušení soutěžního práva EU, bude se moci uplatnit podle poslední věty § 33 odst. 4 německého zákona proti omezením soutěže postup podle bývalého čl. 234 Smlouvy ES (nově čl. 267 SFEU). To znamená, že soud bude moci předložit Evropskému soudnímu dvoru předběžnou otázku ohledně interpretace soutěžního práva EU, i když tato otázka už byla vyřešena v rozhodnutí soutěžního orgánu, které je pro soud závazné, a které nemůže být vyvráceno. Touto cestou přece jen k částečnému vyvrácení dojít může. Německá úprava je nová v tom, že se postup podle čl. 267 SFEU uplatní nejen v případě, kdy rozhoduje Komise²³, ale i u rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž, který rozhodoval o porušení práva EU, přitom je nerozhodné, zda to bude domácí orgán pro hospodářskou soutěž nebo orgán z jiného členského státu.

1.2 Závaznost rozhodnutí o protisoutěžním jednání v USA

I když se jedná o zemi mimo EU, uvádím tento příklad proto, že je to právě USA, kde je na soukromých žalobách na náhradu škody postaveno vymáhání

²² Německo. Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen. In *Bundesgesetzblatt I* 2005.

²³ V případě Komise se tento postup může uplatnit podle čl. 16 nařízení (ES) č. 1/2003 (viz poznámka 1).

soutěžního práva a kde veřejné vymáhání hraje jen méně podstatnou roli. I zde lze využít následné žaloby ve sporu o náhradu škody a úprava obsahuje některé inspirativní prvky. Tyto americké follow-on žaloby nemusí následovat nutně jen po správním řízení (řízení před orgánem pro ochranu hospodářské soutěže), ale také třeba po trestním nebo civilním procesu²⁴. Závaznost rozhodnutí učiněného soudem nebo správním orgánem pro další řízení je založena na doktríně nazvané collateral estoppel²⁵.

Tato doktrína říká, že pokud byla určitá skutková nebo právní otázka v rámci řízení skutečně projednána a s konečnou platností rozhodnuta a pro výsledek v celé věci bylo vyřešení této otázky nezbytné, pak nelze rozhodnutí o této otázce zvrátit v dalších řízeních mezi stranami v souvislosti se stejným nebo jiným nárokem²⁶. To znamená, že v následujících řízeních nebude možné žádným způsobem určitou už vyřešenou otázku vyvrátit. Bude se tedy jednat o nevyvratitelnou domněnku. Touto otázkou může samozřejmě být i to, zda bylo porušeno soutěžní právo, ale může se jednat i o jiné otázky nejen z oboru soutěžního práva. Tato doktrína se potom uplatňuje nejenom v případech, kdy jsou v navazujícím řízení identické strany. Jde tak buď o mutual (strany jsou identické) nebo non-mutual collateral estoppel (identická je vždy jen jedna strana). Doktrína musí být odlišena od překážky věci pravomocně rozhodnuté²⁷. V České republice takovýto institut neexistuje. České soudy nejsou obecně vázány tím, jak si jiné soudy nebo správní orgány posoudily jednotlivé otázky významné pro jejich rozhodnutí, pokud nejde o již zmiňovaný § 135 odst. 1 OSŘ. Důležité je také upozornit, že se doktrína na základě čl. 5 zákona Clayton Act z roku 1914 nepoužije na zjištění učiněná orgánem pro hospodářskou soutěž v USA (jedná se o Federal Trade Commission).

Tato doktrína, pokud se jedná o non-mutual collateral estoppel, tedy situaci, kdy strany nejsou identické, může být použita jak ofensivně tak defenzivně. Pro soutěžní právo je pak významnější tzv. offensive nonmutual collateral estoppel, který brání tomu, aby byla znovu projednána otázka, která byla již rozhodnuta v neprospěch

²⁴ *ABA Section of Antitrust Law, Antitrust Evidence Handbook*. Second Edition. United States of America : American Bar Association, 2002. 295 s. Str. 199.

²⁵ V překladu nepřímá překážka. Doktrína bývá také označována jako tzv. issue preclusion, což v překladu znamená vyloučení věci.

²⁶ *Antitrust Evidence Handbook* (viz poznámka 24) str. 199.

²⁷ *Antitrust Evidence Handbook* (viz poznámka 24) str. 200.

žalovaného v řízení s jiným žalobcem²⁸. Žalobce, i když nebyl účastníkem předcházejícího řízení, bude profitovat z tohoto zákazu znovu projednat věc, ve které bylo rozhodnuto v neprospěch žalovaného, a použije tento offensive estoppel jako meč proti žalovanému. Opakem je potom tzv. defensive nonmutual collateral estoppel, který stanoví závaznost rozhodnutí o otázkách, ve kterých bylo rozhodnuto v předchozím řízení ve prospěch žalovaného. Žalovaný tedy použije tento defensive estoppel jako štít proti žalobci ve věcech, ve kterých bylo dříve rozhodnuto v jeho prospěch.

Žalovaný (v případě offensive estoppel) i žalobce (v případě defensive estoppel) může na obranu proti této doktríně namítat, že nebyly splněny podmínky pro to, aby mohl být estoppel použit, nebo že se jedná o výjimku z této doktríny. U rozhodnutí správních orgánů se bude zjišťovat například také to, zda byly dodrženy základní nároky spravedlivého procesu, jako je právo být přítomen, právo vyjádřit se apod.²⁹ Ofensivní použití doktríny se však na rozdíl od defensivního použití, pokud jsou splněny všechny podmínky, neuplatňuje automaticky a záleží ještě na širokém uvážení soudu, zda účinky této doktríny připustí či ne³⁰.

Důležitým doplněním doktríny collateral estoppel je pravidlo týkající se dokazování v čl. 5 (a) zákona Clayton Act z roku 1914. Jedná se o pravidlo Prima Facie Effect, které znamená, že veškerá zjištění získaná v rámci civilního nebo trestního řízení zahájeného Spojenými státy v soutěžních věcech budou evidentním důkazem (prima facie evidence) proti žalovanému v jakémkoliv řízení zahájeném jinou stranou. Tato zjištění mohou být v následném řízení vyvrácena³¹. Z toho pak plyne, že se bude jednat o vyvratitelnou domněnku. Toto pravidlo se uplatní podobně jako collateral estoppel. Jeho cílem je však collateral estoppel spíše doplnit a bude používán především tam, kde nebude možné collateral estoppel použít. Prima Facie Effect se navíc uplatní automaticky, když jsou dány skutečnosti v čl. 5(a) zákona Clayton Act. Tomuto pravidlu Prima Facie Effect může žalovaný čelit například tím, že bude namítat, že se rozhodnutí týká jednání, které je omezené časově nebo územně apod³². Ani u doktríny

²⁸ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 209.

²⁹ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 208.

³⁰ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 201.

³¹ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 210.

³² *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 213 a násl.

Prima Facie Effect pak není jasné, jestli se uplatní v případě rozhodnutí Federal Trade Commission³³. Nicméně, i kdyby se neuplatnil tento Prima Facie Effect, rozhodnutí může mít alespoň důkazní hodnotu³⁴.

Ze srovnání plyne, že různé právní řády v rámci EU přistupují k této závaznosti rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž různě. Příklad z USA pak ukazuje poměrně odlišný přístup, což může být dáno i tím, že se jedná o stát s Common Law tradicí. Nicméně tento přístup může být pro Evropu inspirativní. Ve všech uvedených zemích EU je rozhodnutí soutěžního orgánu nějakým způsobem reflektováno v následném procesu. Ty země, které pokládají rozhodnutí soutěžního orgánu při dalším řízení jako nevyvratitelné, se pak nejvíce blíží návrhu Komise v Bílé knize a tam je tedy cesta k vymození náhrady škody jednodušší. Problematické pak vidím to, že ve většině zemí, kromě Německa, nejsou reflektovány rozhodnutí soutěžních orgánů jiných členských států.

1.3 Bílá kniha a závaznost rozhodnutí národních soutěžních orgánů

Nezbývá než přejít k Bílé knize Komise a v ní obsaženým návrhům, jak by se k závaznosti rozhodnutí soutěžního orgánu mělo přistupovat a jak by měla vypadat harmonizace na úrovni EU v budoucnu, aby byly překonány rozdílnosti mezi jednotlivými národními úpravami. Navrhovaná právní úprava vychází z účinků, které má rozhodnutí Komise ve vztahu k následnému soudnímu řízení. Tyto účinky by měly mít i rozhodnutí národních orgánů, i když v omezené míře³⁵. V bodě 2.3 Bílá kniha stanoví: „Vnitrostátní soudy, které projednávají žalobu o náhradu škody způsobené jednáním porušujícím články 101 nebo 102, nesmějí přijmout rozhodnutí, které by bylo v rozporu s pravomocným rozhodnutím, v němž orgán pro ochranu hospodářské soutěže, který je členem sítě ECN, ve věci takového jednání konstatoval porušení článků 101 nebo 102, nebo s pravomocným rozsudkem, kterým odvolací soud potvrdil rozhodnutí

³³ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 215.

³⁴ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 214.

³⁵ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 152.

orgánu pro ochranu hospodářské soutěže nebo konstatoval porušení výše uvedených článků.“

Bílá kniha dává rozhodnutím orgánů pro hospodářskou soutěž povahu nevyvratitelných důkazů. Přitom se nejedná jen o rozhodnutí domácích orgánů, ale také orgánů z jiných členských států. Závazné má být pak jen zjištění, že došlo k porušení soutěžních pravidel EU. Nebyla-li zjištěna protiprávnost, rozhodnutí závazné nebude. Jak už jsem uvedl dříve, dá se čekat, že i přesto soudy budou postupovat konformně s rozhodnutím soutěžního orgánu.

Závazné potom bude jen rozhodnutí konečné, proti kterému byly uplatněny všechny možné opravné prostředky nebo tyto opravné prostředky nebyly využity ve lhůtě k tomu určené³⁶. V právním řádu ČR musí být pak vyřešena otázka, zda tímto konečným rozhodnutím bude rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž nebo až rozhodnutí o kasační stížnosti³⁷. Závazný účinek je stanoven pouze ve vztahu k žalobám na náhradu škody a nikoliv s ohledem na návrhy, které požadují vydání příkazu určitého jednání nebo které sledují další možné soukromoprávní následky protisoutěžního jednání³⁸.

Jak už bylo vysvětleno v souvislosti s německým zákonem, i v Bílé knize je stanoveno, že by nemělo být dotčeno právo, případně povinnost vnitrostátních soudů požádat o objasnění výkladu článků 101 nebo 102 podle článku 267 (bývalý článek 234) Smlouvy o fungování EU, což by měla být možnost, jak rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž zpochybnit, alespoň pokud se týče otázek právních.

Pokud se jedná o porušení národních předpisů, tato povinnost řídit se rozhodnutím orgánu pro hospodářskou soutěž není stanovena a teoreticky by zde mohl existovat odlišný režim na národní a evropské úrovni. Pokud by ale k nějaké

³⁶ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 164.

³⁷ Stanovisko Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže k Bílé knize. Bod 37. Dostupné z WWW: www.compet. Cz/fileadmin/user_upload/Ke_stazeni/White_Paper_-_Czech_Republic.doc.

³⁸ Basedow, Jürgen. Uznávání cizích rozhodnutí v rámci Evropské soutěžní sítě. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 165.

harmonizaci na úrovni EU došlo, mělo by to vliv pravděpodobně i na národní úpravy a jednotlivé členské státy by tuto závaznost rozhodnutí národního soutěžního orgánu rovněž stanovily. V rámci porušení národního práva pak pravděpodobně nebude vznikat problematika uznávání rozhodnutí z jiných členských států.

1.4 Rozhodnutí národního orgánu pro hospodářskou soutěž jako nevyvratitelná domněnka

Hlavní cíl Komise v Bílé knize je zřejmý. Jde o to, co nejvíce zjednodušit možnost navázat na rozhodnutí soutěžního orgánu žalobou na náhradu škody. V pracovním dokumentu, který doprovází Bílou knihu, Komise tuto závaznost rozhodnutí, které by mělo povahu nevyvratitelné domněnky, obhájí tím, že nebude muset docházet k novému projednávání otázek, které už byly jednou vyřešeny soutěžním orgánem. Bojí se tak delšího řízení, vyšších nákladů a větší složitosti věci, pokud by byla zvolena jiná varianta. Ve výsledku by to znamenalo spíše další překážku pro rozšíření soukromého vymáhání³⁹. Komise také předpokládá, že na základě této domněnky bude docházet ke konsistentní aplikaci článků 101 a 102 SFEU, má se tak zvýšit právní jistota žalobců, což má ve svém výsledku doplnit mechanismus zajišťující jednotnou aplikaci zmíněných článků⁴⁰.

Komise touto argumentací také reaguje na návrhy, které prosazují stanovisko, aby rozhodnutí soutěžních orgánů bylo považováno pouze za vyvratitelnou právní domněnku nebo nebylo závazné vůbec. Zastánci nezávaznosti rozhodnutí nebo uplatnění pouze vyvratitelné domněnky ve vztahu k závěrům soutěžního orgánu o porušení soutěžního práva argumentují především tím, že by mohla být narušena nezávislost soudnictví, dělba moci nebo že by byly podávány šikanózní žaloby⁴¹. Upozorňuje se také na možné porušení procesních práv žalovaného v řízení před soutěžním orgánem ve smyslu dodržení pravidel spravedlivého procesu nebo zbavení

³⁹ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 154 a násl.

⁴⁰ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 153.

⁴¹ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 147.

práva na soudní rozhodnutí o jednom z prvků odpovědnosti za škodu⁴². Jiní zase nesouhlasí s hypotézou rovnosti všech národních antimonopolních orgánů a snaží se vyzdvihnout různorodost v kvalifikacích soudců, úředníků, samotném řízení a kvalitě rozhodnutí⁴³. Tento poslední nedostatek se také dotýká uznávání rozhodnutí z jiných členských států (viz níže). Komise kromě toho, že nabízí výše zmíněné výhody, jako je ušetření nákladů, času atd., připomíná i možný instanční postup v rámci přezkoumání rozhodnutí soutěžního orgánu. Nejpříjemnější cestou, jak napadnout rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž, je podle Komise právě podání opravného prostředku proti tomuto rozhodnutí, pak už zde není podle Komise důvod k tomu, aby záležitost byla znovu projednána v následném civilním řízení⁴⁴. Dále pak Komise upozorňuje na to, že když bude podán opravný prostředek, budou to právě potvrzující rozhodnutí soudů, které budou vázat jiné soudy v následném civilním řízení, a připomíná, že zde bude také postup podle čl. 267 SFEU (bývalý článek 234 ES).

Otázkou ale zůstává, jestli jsou všechny tyto procesní záruky dostatečné. Jestli by přece jen neměl existovat nějaký mechanismus, jak chránit žalovaného před chybami v procesu před orgánem pro hospodářskou soutěž, tak jak je to umožněno například v USA, kde jedním z důvodů pro odmítnutí rozhodnutí správního orgánu, jak bylo popsáno výše, je třeba to, že nebyla dána žalovanému možnost se v řízení hájit nebo že nebylo řádně doručováno atd.⁴⁵ Když se totiž strana o řízení nedoví, nebude moci využít opravných prostředků v rámci národního práva, které mají zajistit spravedlivý proces.

Kromě těchto spíše procesních otázek pak existují i další problémy, které jsou dány tím, že soutěžní právo je specifické a porušení tohoto práva se odlišuje od většiny deliktů, a které by měly být brány v potaz před uznáním rozhodnutí soutěžního orgánu. V soutěžních věcech musí být brán zřetel třeba i na fakt, že rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž se může týkat jen určitého omezeného geografického území nebo jen určitého časového úseku, popřípadě jen určitých výrobků. Může například docházet

⁴² Neruda, Robert. Soukromé či veřejné vymáhání soutěžního práva. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 226.

⁴³ Bruns, Alexander. Soukromoprávní vymáhání soutěžního práva - dokazování. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 135.

⁴⁴ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 156.

⁴⁵ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 31), str. 208.

k tomu, že určité protisoutěžní jednání bude na území a trhu jednoho členského státu kvalifikováno jako porušení hospodářské soutěže, ale na území a trhu jiného členského státu, i když se bude jednat o stejné praktiky stejných účastníků, toto jednání nebude možné posoudit jako porušující soutěžní právo. To může být dáno tím, že toto jednání na území druhého členského státu bude pod hranicí prahu de minimis, který stanoví Komise, a tudíž nebude v rozporu s právními předpisy. Pak by samozřejmě nemělo být takové jednání posouzeno soudem jako protisoutěžní a soud by neměl být rozhodnutím soutěžního orgánu z jiného státu, které posuzovalo jednání ve vztahu k jinému území a trhu, vázán⁴⁶. Procesní iniciativa v tomto směru by měla být na straně žalovaného, který by měl mít možnost omezené účinky rozhodnutí v řízení namítat. Stejně tomu může být podle mého názoru ale i v rámci jednoho členského státu, proto si nemyslím, že by tato problematika měla být omezována jen na případy, kdy má být uznáno rozhodnutí ze zahraničí. Automatická akceptace by pak vedla k nespravedlivým výsledkům.

Na tuto problematiku reaguje také úprava v USA. Podle ní je možné v případě, kdy strana má v úmyslu použít pravidlo Prima Facie Effect (viz výše), namítat, že rozhodnutí se vztahuje jen k určitému území, časovému období nebo výrobkům⁴⁷. Pokud by byla námitka úspěšná, pak by se nepoužila vyvratitelná domněnka ohledně zjištění v předcházejících řízeních. Rozhodnutí by mohlo být připuštěno jako jeden z důkazů. Podobně to bude platit i v případě collateral estoppel. Americká úprava umožňuje, aby se tato doktrína nepoužila v případě, že by to znamenalo podstatnou nespravedlnost (substantial unfairness)⁴⁸. To lze podle mého názoru vztáhnout i na tuto situaci. Americká úprava by pak mohla být do určité míry předlohou pro další kroky při vytváření evropského právního rámce v této oblasti.

Nemělo by se také zapomínat na to, že od vydání rozhodnutí soutěžního orgánu do rozhodnutí v řízení o náhradu škody v soutěžních věcech může uplynout určitá doba. V tomto mezidobí pak může dojít i ke změnám v právní úpravě nebo výkladu. I tady

⁴⁶ Basedow, Jürgen. Uznávání cizích rozhodnutí v rámci Evropské soutěžní sítě. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 169.

⁴⁷ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 31), str. 213 a násl.

⁴⁸ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 31), str. 210.

není možné, aby bylo rozhodnutí soutěžního orgánu automaticky přejímáno a měla by zde být možnost na tyto změny v právní úpravě či výkladu práva reagovat.

1.5 Uznávání rozhodnutí orgánů pro hospodářskou soutěž z jiných členských států

To, co bylo popsáno výše, se samozřejmě týká také rozhodnutí soutěžních orgánů z jiných členských států. Chtěl bych se zde proto věnovat jen otázkám, které jsou v rámci uznávání rozhodnutí z jiného členského státu specifické. Je třeba připomenout, že návrh v Bílé knize počítá s automatickým uznáváním rozhodnutí soudem. Tento systém, který Komise navrhuje, se podobá systému podle nařízení Brusel I.⁴⁹ Soutěžní právo je v EU plně harmonizováno a z toho se odvozuje i pravomoc pro určení pravidel pro uznávání rozhodnutí⁵⁰. Podobně je tomu podle citovaného nařízení.

V případě rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž se jedná o rozhodnutí správní a u správních aktů obecně platí princip teritoriality, který stanoví, že správní akt může mít jen účinky ve státě, jehož orgán tento akt vydal. Na území cizího státu se domácí akty prosazují jako výjimka z principu teritoriality⁵¹. Rozhodnutí orgánů členských států tak nemá účinky pro celé Společenství, i když aplikuje plně harmonizovaná pravidla v decentralizovaném systému podle nařízení č. 1/2003. V takovém decentralizovaném a harmonizovaném systému by tak mělo být stanoveno pravidlo o uznávání, aby mohly mít rozhodnutí jednotlivých soutěžních orgánů účinky pro celou EU. Existují ale i názory, které považují rozhodnutí národního soutěžního orgánu v EU za evropský transnacionální akt, z čehož vyplývá, že soudy všech členských států musí rozhodnutí těchto orgánů v oblasti výlučné působnosti ES, jakou soutěžní právo EU je, respektovat. Jedinou výjimkou pak může být uplatnění výhrady

⁴⁹ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In *Úřední věstník Evropské unie*. L 12, 16.1.2001, s. 1—23.

⁵⁰ Basedow, Jürgen. Uznávání cizích rozhodnutí v rámci Evropské soutěžní sítě. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 162.

⁵¹ Tichý, Luboš. Působení právních aktů v rámci Evropské soutěžní sítě a jeho význam pro soukromoprávní vymáhání kartelového práva: překonání zásady teritoriality v EU. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 173.

veřejného pořádku. I přesto však je kladen důraz na to, aby byla tato problematika upravena výslovně v rámci EU⁵². Je tak žádoucí, aby Komise závaznost explicitně stanovila.

V pracovním dokumentu doprovázejícím Bílou knihu, Komise obhajuje myšlenku závaznosti rozhodnutí z jiných členských států. Upozorňuje především na komplikace a odrazující účinky pro případ, že by neměl být tento návrh přijat. Komise pak uvádí, že národní orgány pro hospodářskou soutěž vyšetřují většinou případy, které souvisí právě s územím jednoho členského státu a jsou k takovému vyšetřování nejlépe vybaveny. Pokud se žalobce rozhodne podat žalobu v jiném členském státě, než ve kterém rozhodoval soutěžní orgán, což může být například proto, že zde sídlí žalovaný, existence závazného rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž by měla podle Komise zabránit například provádění dokazování soudem, který k tomu není příliš dobře vybaven a kterému situaci může komplikovat i jazyková bariéra⁵³. Námitky proti tomu, aby musel soud znovu projednávat záležitosti, které už jednou projednány byly, platí i zde. Komise dále upozorňuje na zvýšení nákladů a prodloužení řízení, které by to přineslo.

Obavy existují před uznáváním rozhodnutí, kterým předcházelo řízení v jiném členském státě, ve kterém bylo porušeno právo na spravedlivý proces. Komise na to reaguje v bodě 171 pracovního dokumentu, kde připouští, aby ve vztahu k cizím rozhodnutím mohly členské státy uplatnit výhradu veřejného pořádku, pokud byl v řízení porušen spravedlivý proces. Odkazuje také na nařízení Brusel I. a jeho článek 34(1), který by měl být vzorem pro národní právní řády ve vztahu k této výhradě. Doplňuje nicméně, že záruky spravedlivého procesu jsou garantovány ve všech zemích právě i v řízení před orgánem pro hospodářskou soutěž a v navazujících opravných řízeních⁵⁴. To je jistě pravda i pokud se týká českého práva. V ČR existují jak řádné,

⁵² Tichý, Luboš. Působení právních aktů v rámci Evropské soutěžní sítě a jeho význam pro soukromoprávní vymáhání kartelového práva: překonání zásady teritoriality v EU. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 171 a násl.

⁵³ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 170.

⁵⁴ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 171.

tak mimořádné opravné prostředky pro to, aby byly možné nedostatky rozhodnutí soutěžního orgánu napraveny. Jak vyplývá z judikatury a z literatury, tak i při správním trestání se musí uplatnit základní zásady trestního práva hmotného i procesního a musí být zajištěn spravedlivý proces⁵⁵.

Někteří autoři ovšem upozorňují, že by budoucí úprava uznávání neměla být omezena jen ve vztahu soutěžního orgánu a soudu, ale také ve vztahu soutěžních orgánů navzájem. To znamená, že by rozhodnutí jednoho soutěžního orgánu bylo závazné i pro soutěžní orgán z jiného členského státu, který by nemohl proti stejnému subjektu vést nové řízení. Uplatnila by se zde mezi úřady navzájem překážka věci rozsouzené⁵⁶. Zabránilo by se tak dvojímu projednávání identické věci, což by mělo pozitivní vliv i na soukromé vymáhání soutěžního práva a následné žaloby, protože by nemohla vzniknout situace, kdy by existovaly dvě různé rozhodnutí dvou různých soutěžních orgánů, a soud by nevěděl, které z nich je pro něj závazné⁵⁷. Podobné problémy pak mohou vznikat i v případě uznávání rozhodnutí mezi soudy navzájem a v případě uznávání soudních rozhodnutí soutěžními orgány.

Důležité ve vztahu k uznávání rozhodnutí ze zahraničí je upozornit na usnesení Evropského parlamentu, které vyjadřuje postoj Evropského parlamentu k této věci. To není příliš nakloněno závaznosti rozhodnutí soutěžního orgánu z jiného členského státu. Usnesení ve svém bodě 14 totiž stanoví, že Evropský parlament: „se domnívá, že vnitrostátní soud by neměl být vázán rozhodnutím vnitrostátního úřadu na ochranu hospodářské soutěže jiného členského státu, aniž jsou dotčena pravidla stanovující závazný účinek rozhodnutí přijatých členem Evropské sítě pro hospodářskou soutěž (ECN) za použití článků 101 a 102 SFEU pro takové porušení pravidel; zjišťuje, že programy odborné přípravy a výměn by měly vést ke sblížení rozhodnutí tak, aby se

⁵⁵ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 875. Str. 439 a násl.

⁵⁶ Nemluvě o tom, že by se mezi úřady měla prosadit i zásada litispedence. Srov. Tichý, Luboš. Působení právních aktů v rámci Evropské soutěžní sítě a jeho význam pro soukromoprávní vymáhání kartelového práva: překonání zásady teritoriality v EU. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 185.

⁵⁷ Tichý, Luboš. Působení právních aktů v rámci Evropské soutěžní sítě a jeho význam pro soukromoprávní vymáhání kartelového práva: překonání zásady teritoriality v EU. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 185.; Basedow, Jürgen. Uznávání cizích rozhodnutí v rámci Evropské soutěžní sítě. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 163,164.

uznávání rozhodnutí jiného vnitrostátního úřadu na ochranu hospodářské soutěže stalo normou“. Evropský parlament se tak staví proti tomu, aby byla závaznost stanovena v nejbližší době, ale do budoucna s ní evidentně počítá. Naráží zde na připomínku, která už byla zmíněna výše. Ta se týká rozdílů v kvalitě rozhodování jednotlivých orgánů pro hospodářskou soutěž.

1.6 Závaznost rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž, přijetí závazků a forum shopping

Zvláštní problematika vzniká v případě, když jsou účastníkem, proti kterému je orgánem pro hospodářskou soutěž vedeno řízení, přijaty závazky. Přijetí závazků znamená, že řízení před soutěžním orgánem nebude dokončeno a přijetí závazků nahrazuje deklaratorní rozhodnutí o protisoutěžním jednání. Přijetí závazků musí účastník, proti kterému se řízení vede, navrhnout do určité procesní fáze řízení. V ČR se tak musí stát do 15 dnů od sdělení výhrad, tedy od sdělení základních skutkových okolností případu, jejich právního hodnocení a odkazů na hlavní důkazy o nich⁵⁸. Možnost přijmout v průběhu řízení závazky je stanovena také v nařízení Rady (ES) č. 1/2003 jak pro řízení před národními orgány pro hospodářskou soutěž, tak také v řízení před Komisí. Jak už bylo naznačeno, v případě, kdy jsou přijaty závazky, Komise nebo národní soutěžní orgán uloží splnění těchto závazků a řízení zastaví⁵⁹. Nedochozí zde k tomu, že by tyto orgány deklarovaly protiprávnost jednání ve vztahu, ke kterému byly přijaty závazky. To má samozřejmě dopad na žalobce, kteří budou žalovat v rámci civilního řízení o náhradu škody. Ti nebudou moci využít rozhodnutí soutěžního orgánu a budou muset dokazovat i to, že bylo porušeno soutěžní právo a kdo jej porušil⁶⁰. Nebude se tedy jednat o následnou, ale samostatnou žalobu.

⁵⁸ § 7 odst. 3 zákona ze dne 4. dubna 2001 č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže). Podle bodu 32 Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o alternativním řešení některých soutěžních problémů (dostupný z WWW: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Legislativa/HS/SoftLaw/Alternativni_reseni_souteznych_problemu.pdf) je sdělení výhrad učiněno poté, co bylo ukončeno dokazování, avšak dříve, než byli účastníci řízení seznámeni s podklady pro vydání rozhodnutí.

⁵⁹ § 7 odst. 2 a § 11 odst. 3 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

⁶⁰ Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o alternativním řešení některých soutěžních problémů (pozn. 58). Bod 30.

Nelze ale v navrhnutí závazků nevidět jakési uznání obvinění. To ale nebude působit jako odsuzující rozhodnutí hlavně proto, že nedošlo v řízení před soutěžním orgánem k úplnému projednání věci. Tuto úpravu lze připodobnit do jisté míry k americké úpravě, kde přijetí smíru také nemůže být až na výjimky uplatněno v dalším řízení. Argumentuje se právě tím, že nedošlo k projednání a rozhodnutí ve věci⁶¹. Nevidím ale důvod, proč by nemohlo být toto rozhodnutí o přijetí závazků použito v civilním procesu alespoň jako důkaz podporující tvrzení žalobce.

Sám ÚOHS stanoví, že závazky musí být takového charakteru a intenzity, že jejich splnění je schopno samo o sobě ospravedlnit zastavení probíhajícího správního řízení. Má jít o výjimečnou situaci, kdy existuje objektivní možnost okamžitého a úplného vyřešení závadné situace založené protisoutěžním jednáním a zájem na takovém řešení převáží zájem na potrestání soutěžitele⁶². Z tohoto je podle mého názoru možno dovozovat, že dobrovolným závazkem by měl být také závazek nahradit škodu poškozeným. Jinak by nebyla úplně vyřešena závadná situace. Samozřejmě je možné namítat, že i zde by mělo být dokazováno, komu byla škoda skutečně způsobena, aby nebyl odškodněn někdo, kdo třeba přesunul dopad protisoutěžního jednání na spotřebitele nebo své odběratele. Na to samozřejmě není prostor v rámci řízení u soutěžního orgánu. Nic by ale nebránilo těm, kterým takto škoda nahrazena nebyla, aby se domáhali škody u soudu.

Samostatnou otázkou také zůstává, zda by měla existovat možnost, aby se samotní poškození mohli odvolat proti rozhodnutí o přijetí závazků a tak mohlo být toto rozhodnutí posouzeno nezávislým soudem. Přijetím závazků by se mohly některé subjekty vyhýbat účinku deklaratorních odsuzujících rozhodnutí v následném řízení.

Pokud se týká problematiky forum shopping, chtěl bych na ni na následujících řádcích pouze upozornit. Tento problém samozřejmě může při následných žalobách vznikat. V případě, že bude rozhodnutí jednoho orgánu pro hospodářskou soutěž závazné i v jiném členském státě, pak si bude moci poškozený vybrat v rámci nařízení

⁶¹ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 206.

⁶² Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o alternativním řešení některých soutěžních problémů (pozn. 58). Bod 29.

Brusel I., kde bude žalovat. Žalobci si budou pravděpodobně vybírat forum, kde bude výsledek řízení nejjistější, nejméně nákladný nebo kde jim bude přisouzena nejvyšší náhrada škody. Je ale také možné, že díky vysoké míře harmonizace k forum shopping nebude tolik docházet⁶³.

2. Prokazování příčinné souvislosti a újmy

To, že bude žalovaný moci využít rozhodnutí orgánu pro hospodářskou soutěž, bude pro něj jen zjednodušením řízení vedoucím k tomu, aby mohl prosadit svůj nárok. I když nebude muset prokazovat porušení soutěžního práva a jeho pachatele, bude muset prokazovat vznik škody, příčinnou souvislost, popřípadě zavinění. Prokázání těchto skutečností může být v soutěžním právu velmi problematické. Je to dáno složitostí výpočtu skutečného rozsahu škody a tím, že musí být do tohoto výpočtu zahrnuty všechny možné vlivy, které působí na jednotlivé soutěžitele a které samy mohou být příčinou vzniklé škody. Mělo by být zabráněno tomu, aby byl porušitel nucen kompenzovat škodu, kterou nezpůsobil. Např. u poklesu tržeb subjektu poškozeného diskriminačním jednáním je třeba vždy zhodnotit i vliv jiných okolností, které mohly mít na pokles vliv, jako je např. celkový pokles poptávky po zboží dodávaném poškozeným, kursové změny zlevňující dovážené konkurenční zboží nebo nedostatečná aktivita poškozeného při uvádění vlastního zboží na trh⁶⁴. To jsou jen některé vlivy, které musí být reflektovány při prokazování příčinné souvislosti mezi škodou a protisoutěžním jednáním. Stanovení újmy a příčinné souvislosti bude často např. v případě závažného cenového kartelu ještě komplikovanější v tom, že bude existovat vysoký počet účastníků trhu, jako jsou přímí a nepřímí kupující, prodávající substitutu produktu dotčeného kartelem, dodavatelé kartelu a vlastníci dalších

⁶³ *European Competition Law Annual 2001: Effective Private Enforcement of EC Antitrust Law*. Str. 204. UK : Hart Publishing , 2003. 478 s.

⁶⁴ NERUDA, Robert. Náhrada škody způsobené protisoutěžním jednáním jako způsob soukromého vymáhání antimonopolního práva. *Právní rozhledy*. 2005, 12, s. 435.

výrobních faktorů využívaných účastníky kartelu, kteří reagují na vysoké ceny dohodnuté kartelem specifickými způsoby⁶⁵.

2.1 Prokázání škody

Jak už bylo řečeno výše, i u následných žalob musí být prokázána škoda a především její rozsah. Už v rozhodnutí *Manfredi*⁶⁶ Evropský soudní dvůr rozhodl o tom, že v soutěžních věcech se musí hradit jak skutečná škoda, tak ušlý zisk. To není například v kontextu českého práva nic zvláštního, protože jak skutečná škoda, tak ušlý zisk se nahrazují podle občanského, tak podle obchodního zákoníku⁶⁷. Soud v tomto případě také rozhodl, že poškozený má nárok i na úrok z prodlení.

V drtivé většině případů, kdy subjekt utrpí újmu jednáním porušujícím soutěžní právo, bude tato újma peněžního charakteru. Jen výjimečně se může jednat například o škodu spočívající v porušení dobré pověsti⁶⁸. Skutečná škoda bude odpovídat především rozdílu mezi tržní soutěžní cenou a cenou zkeslenou v důsledku kartelu nebo vykořisťovatelského zneužití. Dalším typem skutečné škody pak mohou být marně vynaložené náklady, buď které v důsledku protiprávního jednání nepřinesly očekávaný výnos⁶⁹, nebo náklady, které by nebyly vynaloženy, kdyby k protiprávnímu jednání nedošlo⁷⁰ ⁷¹. Ušlý zisk spočívá v nezvětšení majetku. V soutěžním právu to budou nejčastěji případy, kdy dojde k bojkotovému kartelu nebo vylučovacímu zneužití dominance⁷². Ušlý zisk může kupující také utrpět v důsledku nezakoupení a dalším

⁶⁵ Eger, Thomas. Weise, Peter. Újma a škoda jako ekonomické a právní kategorie kartelového práva. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 29.

⁶⁶ Rozsudek Evropského soudního dvora ve spojených věcech C-295 až 298/04 *Manfredi*.

⁶⁷ § 442 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.; § 379 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

⁶⁸ *Effective Private Enforcement of EC Antitrust Law* (pozn. 63). Str. 133.

⁶⁹ V tomto případě se bude jednat např. o prostředky vynaložené na propagaci zboží, které se nedostaly díky bojkotovému kartelu do distribuce.

⁷⁰ Zde může jít např. o úroky z úvěru, který si poškozený musel vzít, aby finančně pokryl kartelem zvýšenou cenu.

⁷¹ Bejček, Josef. Ekonomicko-právní souvislosti odpovědnosti za škodu. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 58.; *Effective Private Enforcement of EC Antitrust Law* (pozn. 63). Str. 133.

⁷² Bejček, Josef. Ekonomicko-právní souvislosti odpovědnosti za škodu. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 58, 59.

neprodání zboží či služby, které by byly nakoupeny a dál prodány, pokud by nedošlo ke zkreslení ceny v důsledku porušení soutěžních pravidel⁷³.

Jak v případě skutečné škody, tak ušlého zisku, musí být prokázána existence a rozsah škody. Prokázání existence škody jako základu nároku nemusí znamenat ještě komplikace. Ty mohou nastat především co do určení rozsahu škody. Rozsah škody musí být prokázán. Situace je pak samozřejmě složitější u prokázání ušlého zisku než skutečné škody⁷⁴. Důkazní břemeno tíží žalobce. Ten není vůbec v jednoduché situaci, protože když neunesse důkazní břemeno ohledně rozsahu škody, bude to znamenat neúspěch ve věci. Složitost věci naznačují už i příklady toho, v čem může spočívat škoda.

Kartelové právo EU a v jeho rámci soukromoprávní náhrada škody jsou založeny na principu plné náhrady skutečné hodnoty utrpěné újmy⁷⁵, což v podstatě znamená, že se poskytnutím náhrady škody má vytvářet stav, jakoby ke škodě vůbec nedošlo. Musí se tedy zkoumat, jaký je rozdíl mezi skutečným postavením poškozeného a postavením poškozeného podle hypotetického scénáře v případě, kdyby k protisoutěžnímu jednání nedošlo⁷⁶. Právě zjišťování tohoto hypotetického scénáře je velmi složitou záležitostí v soutěžních věcech a lze dospět k reálným výsledkům jen s použitím ekonomických modelů a metod. Těchto metod a modelů pak existuje velké množství, každý takový model nebo metoda pak povede většinou k jiným výsledkům a bude také velmi záležet na tom, jestli je model správně použit a s jakými daty se pracuje⁷⁷. Prokázání rozsahu škody, které se blíží skutečným číslům, tak vyžaduje velmi podrobné, drahé a časově náročné znalecké posudky z oboru ekonomie. Ty samozřejmě ještě nezaručují to, že škoda bude přesně zjištěna. Všechno toto pak samozřejmě může působit jako překážka k podání žaloby poškozeným.

⁷³ Bulst, Friedrich Wenzel. Odsunutí škody. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 67.

⁷⁴ Bejček, Josef. Ekonomicko-právní souvislosti odpovědnosti za škodu. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 56 a násl.

⁷⁵ Bílá kniha (pozn. 8). Str. 7, 8 (bod 2.5).

⁷⁶ Eger, Thomas. Weise, Peter. Újma a škoda jako ekonomické a právní kategorie kartelového práva. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 30.

⁷⁷ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 207.

V případě porušení soutěžního práva se proto prosazuje názor, že by mělo být v tomto ohledu důkazní břemeno ve prospěch žalobce zmírněno. Komise na to také reaguje. Už v Zelené knize byla položena otázka týkající se výhod komplexních ekonomických modelů oproti jednodušším modelům pro výpočet škody⁷⁸. Komise pak navázala na Zelenou knihu v Bílé knize, kde dokonce říká, že výpočet škody v případě, kdy se lpí na přesné kalkulaci výše škody, může být nepřiměřeně obtížný nebo dokonce prakticky nemožný⁷⁹. Přesto podle pracovního dokumentu doprovázejícího Bílou knihu bude stále na národních právních řádech, aby upravily požadavky pro prokazování škody, to znamená přesnost, s jakou musí být prokázán její rozsah, popřípadě metody, které mohou být při výpočtu použity, či důsledky, jaké budou vyvozeny z toho, že žalobce nebude moci s dostatečnou přesností určit výši škody. Zároveň je upozorněno také na to, že národní soudy budou muset kromě principu ekvivalence dodržet i princip efektivnosti, tak aby nezpůsobily, že se stane výkon práv vyplývajících z evropského práva nemožný nebo nepřiměřeně obtížný. Z tohoto principu pak Komise dovozuje, že není možné, aby národní soud odmítl úplně přisoudit alespoň nějakou náhradu škody v důsledku toho, že žalobce nebude moci prokázat s dostatečnou přesností rozsah škody⁸⁰.

Komise v tomto ohledu nechce být úplně pasivní, a proto v rámci Bílé knihy zveřejnila svůj záměr vypracovat nezávazné pokyny pro vyčíslení náhrady škody⁸¹. Ty by měly vycházet ze zjednodušených pravidel, aby se z nich nestaly překážky pro podání žaloby o náhradu škody. V prosinci 2009 pak byla vypracována externí studie, jejímž cílem je pomoci Komisi ve vypracování těchto pokynů. Tato studie se zabývá především jednotlivými metodami, které jsou používány při zjišťování rozsahu škody, ale není omezena jen na ně⁸². V rámci Komise se pak konal také workshop ekonomů

⁷⁸ Zelená kniha (pozn. 7). Str. 8 (otázka F, možnost 18).

⁷⁹ Bílá kniha (pozn. 8). Str. 7, 8 (bod 2.5).

⁸⁰ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 206.

⁸¹ Bílá kniha (pozn. 8). Str. 7, 8 (bod 2.5).

⁸² Quantifying antitrust damages. Towards non-binding guidance for courts. Study prepared for the European Commission. Dostupná z WWW: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages>.

právě na téma kvantifikace škody při porušení soutěžních pravidel v případech, kdy je podána žaloba na náhradu škody⁸³.

Jako možný příklad toho, jak ulehčit situaci žalobci, který má problémy se stanovením přesného rozsahu škody, lze považovat postup soudů v Německu, kdy ve stejném kontextu v případě porušení patentového nebo známkového práva umožňují, aby byla škoda vypočítána buď na základě přesně stanovených ztrát, průměrného licenčního poplatku nebo také podle zisku, který žalovaný získal porušením norem známkového nebo patentového práva⁸⁴. Německý zákon proti omezením soutěže (GWB)⁸⁵ však již na problém odhadu škody pamatuje. V § 33 odst. 3 se stanoví, že se má při posouzení škody podle německého civilního procesního zákoníku brát v potaz především zisk, který společnost získala díky jednání v rozporu s pravidly soutěže.

Vodítka k tomu, jak toto kritérium německého zákona použít, se objevily i ve dvou nedávných případech, které byly rozhodovány německými soudy. V jednom případě se jednalo o kartel mezi velkoobchodníky s papírem⁸⁶ a ve druhém o cementový kartel⁸⁷. Právě případ s cementovým kartelem názorně ukazuje praktické použití norem upravujících stanovení výše škody a použití ekonomických modelů k odhadu dodatečného zisku. Zajímavý je zde i postup soudu v průběhu dokazování neoprávněného zisku.

V případě cementového kartelu se jednalo o kartel, který trval od roku 1991 až do roku 2001 a týkal se celého Německa. Rozhodovalo se zde sice o odvolání proti rozhodnutí německého soutěžního orgánu před Vrchním zemským soudem v Düsseldorfu, ale protože ten musel vypočítat dodatečný zisk získaný společnostmi pro účely stanovení pokuty, je toto rozhodnutí důležité i pro výpočet škody způsobené kartelem. V průběhu řízení před odvolacím soudem byli ustanoveni znalci, aby navrhli

⁸³ Economist workshop on the quantification of antitrust harm in actions for damages held by DG Competition on 26 January 2010. Jednotlivé příspěvky dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/economist_workshop.html.

⁸⁴ *European Competition Law Annual 2001: Effective Private Enforcement of EC Antitrust Law*. Str. 142. UK : Hart Publishing , 2003. 478 s.

⁸⁵ Poznámka 22.

⁸⁶ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora (BGH) ze dne 19.6.2007, KRB 12/07.

⁸⁷ Rozhodnutí Vrchního zemského soudu (OLG) Düsseldorf ze dne 8.10.2009, VI-2a Kart 2 – 6/08.

metodu a následně vyčíslili dodatečný zisk, který byl získán společnostmi, které se kartelové dohody účastnily. Soud v řízení postupoval ve třech krocích. Nejprve musela být zvolena ekonomická metoda, tak aby byla co nejspolehlivější. Na základě této metody se měla především vypočítat hypotetická cena cementu, která by existovala nebýt kartelové dohody, a z rozdílu mezi reálnou cenou a touto hypotetickou cenou se měl vypočítat dodatečný zisk získaný společnostmi. Ve hře byly metody nazvané „před a po přístupy“ (Before and after approaches)⁸⁸, „srovnávací přístupy (Yardstick approaches)⁸⁹, „přístupy založené na nákladech“ (Cost-based approaches)⁹⁰ a „simulace“ (Simulations)⁹¹. Nakonec byla soudem po projednání a možnosti všech se vyjádřit vybrána metoda „před a po přístupy“. Například „srovnávací přístupy“ byly odmítnuty, protože existovala velká pravděpodobnost, že sousední trhy budou také ovlivněny kartely. Odmítnuty byly též díky rozdílům mezi jednotlivými trhy ve vztahu k levným importům z východní Evropy, různé hustotě obyvatel a struktuře trhu.

Metoda „před a po“ v tomto případě spočívala ve srovnání ceny, za kterou se nakupovalo v průběhu trvání kartelu, s cenou po rozpadu kartelu. Už při stanovení této metody se soud musel například vypořádat s tím, jakým způsobem reflektovat ve výpočtech cenovou válku, ke které došlo po rozpadu kartelu a na základě které ceny prudce klesly. Po vybrání vhodné metody ji pak znalci aplikovali na konkrétní fakta a prezentovali znalecké posudky. Na to navázala fáze, ve které se měla otestovat spolehlivost posudků a v nich obsažených odhadů. Byla zde tedy dána možnost se k těmto odhadům v průběhu jednání vyjádřit, vznášet otázky a námítky. Po této fázi, kdy došlo k úpravě některých poznatků, vznikl konečný posudek, který byl prezentován soudu a stranám. Ten obsahoval detailní popis dat a proměnných, se kterými se pracovalo a byl ještě znovu posouzen. Některé možné scénáře a odhady byly ve prospěch žalovaných opuštěny, aby se situace zjednodušila. Odhady byly porovnány také s předcházejícími podobnými případy, kdy kartely získaly nezákonný zisk.

⁸⁸ Metoda vychází ze srovnání ceny v průběhu trvání kartelu s cenou před vytvořením kartelu a/nebo potom, co se kartel rozpadl.

⁸⁹ Metoda vychází ze srovnání cen na území postiženém kartelem s cenami na územích, které nejsou kartelem zasaženy.

⁹⁰ Na základě této metody se vytváří tzv. but-for price, tedy cena, která se skládá z příslušných nákladů na konkrétní produkt a rozumné marže (marže, která by byla připočtena k nákladům za normální situace na trhu).

⁹¹ Tato metoda úzce souvisí s přístupy založenými na nákladech a snaží se simulovat marže na základě určitého modelu soutěže.

V úplném závěru pak soud kvůli zbývajícím pochybnostem odečetl ještě 25% z odhadu, ke kterému dospěli znalci⁹².

Po právní úpravě německé je vhodné na tomto místě zmínit, jaké jsou požadavky pro prokázání škody v USA, protože i tam tyto pravidla reagují na složitost tohoto výpočtu. Tuto otázku budou posuzovat i v USA znalci⁹³. Podle rozhodovací praxe v USA stačí, pokud bude rozsah škody zjištěn na základě relevantních dat odhadem, který je odůvodněný a racionální. Dále se stanoví, že tento odůvodněný a racionální odhad musí být založen na adekvátních datech a na předpokladech podložených důkazy nebo předpokladech, které jsou jinak racionální ve světle konkrétních okolností předmětné obchodní činnosti či trhu. Pokud například budou odhady založeny na prokazatelně špatných předpokladech nebo předpokladech přičících se zdravému rozumu, nebudou podloženy důkazy nebo se nebudou týkat určitého konkrétního trhu, pak tyto odhady nebudou brány v potaz⁹⁴.

Pokud se týká právní úpravy v ČR, existuje ustanovení, které by mohlo na uvedenou problematiku prokazování rozsahu škody reagovat. Jedná se o § 136 OSŘ, který stanoví, že lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy. Toto ustanovení se použije, pokud je nárok zjištěn, co do svého základu a existují problémy s jeho vyčíslením. Lze také uvažovat o tom, což potvrzuje i judikatura, že pokud je možné prokázat část škody, soud ji v této výši žalobci přizná a ve zbytku, ve kterém by zjištění výše nároku bylo spojeno s nepoměrnými obtížemi, využije možnosti škodu odhadnout⁹⁵. Nepoměrné obtíže při zjišťování výše nároků pak mohou být dány též nepřiměřenými náklady na zjišťování okolností rozhodných pro výpočet výše nároku (právě třeba nákladné znalecké dokazování), které hrubě neodpovídají výši vymáhaného nároku⁹⁶. To bude asi nejčastější případ v soutěžních věcech, proto se domnívám, že by mohlo být ustanovení

⁹² Hans W. Friederiszick, Lars-Hendrik Röller. Quantification of harm in damages actions for antitrust infringements – the German experience in cartel cases. Economist workshop on the quantification of antitrust harm in actions for damages held by DG Competition on 26 January 2010. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/friederiszick_roeller.pdf.

⁹³ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 167 a násl.

⁹⁴ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 172.

⁹⁵ Rozhodnutí R 13/1985 – NS sp. zn. 1 Cz 47/83.

⁹⁶ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1600 s. Str. 940.

ve věcech náhrady škody způsobené protisoutěžním jednáním často používáno. V jiných případech by ale nemělo toto ustanovení nahrazovat důkazní břemeno žalobce. Soud by tak měl vždy v soutěžních věcech zkoumat, jestli nejsou dány podmínky pro užití tohoto ustanovení. To by ve výsledku mohlo znamenat, že pro žalobce odpadne další překážka, pokud bude prokázán základ jeho nároku. Problematický ale podle mého názoru bude i samotný odhad, který není záležitostí volné úvahy, ale musí vycházet z určitých skutečností, které soudu umožní založit úvahu na určitém kvantitativním posouzení základních souvislostí⁹⁷. Otázkou zde zůstává, jestli bude soud sám schopen škodu v soutěžních věcech takto odhadnout. I zde by soud potřeboval pravděpodobně asistenci znalce. Pak by tedy měl tohoto znalce jmenovat podle ustanovení § 127 a násl. OSŘ a vůbec nevyužívat ustanovení § 136 OSŘ.

Jak bylo popsáno, zjištění výše škody je značně problematické. Soudy by pak podle mého názoru neměly klást takový důraz na přesné vyčíslení škody a měly by se snažit využít nabízených ekonomických metod, které by podrobily podrobnému zkoumání, tak jako to například provedl německý soud. Do budoucna by podkladem pro rozhodování mohly být nezávazné pokyny, které snad vydá Komise a na kterých by měly být založeny také tvrzení žalobců ohledně rozsahu škody. Snaha o co největší přesnost nemůže jít na úkor poškozeného, který by se prakticky, třeba díky enormním nákladům, vůbec nemohl domoci svého nároku.

2.2 Prokázání příčinné souvislosti

Kromě zjištění přesného rozsahu škody bude žalobce tížit také důkazní břemeno ohledně prokázání příčinné souvislosti. Bude muset prokázat to, že mu v důsledku protisoutěžního jednání žalovaného vznikla škoda. Příklad tohoto problému týkající se poklesu tržeb v souvislosti s diskriminujícím jednáním byl popsán výše. Škoda totiž nemusí být nutně způsobena porušením soutěžního práva, ale také například celkovým

⁹⁷ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1600 s. Str. 940.

poklesem tržeb v určitém odvětví nebo špatnými manažerskými rozhodnutími poškozeného apod⁹⁸. Jednotlivé příčiny se musí rozlišovat.

Pokud se týče evropské úpravy, Bílá kniha reaguje na tuto problematiku spíš okrajově v souvislosti s vyčíslením škody. Kapitulu o příčinné souvislosti však obsahuje Zelená kniha. Ta rozlišuje mezi důkazem o příčinné souvislosti a právním pojetím příčinné souvislosti a klade si za otázku, jestli toto právní pojetí příčinné souvislosti má být nějakým způsobem upřesněno, tak aby nebylo překážkou pro potenciální žalobce⁹⁹. Již v samotné Zelené knize se ale uvádí, že rozdílné právní úpravy v jednotlivých členských státech pravděpodobně překážku nepředstavují a tudíž nebude potřeba otázku právního pojetí příčinné souvislosti dále na evropské úrovni upravovat. V Zelené knize a i v doprovodném dokumentu k Zelené knize bylo však upozorněno na to, že musí být dodržován princip efektivity, tak jak byl popsán výše, a že tedy jednotlivé právní úpravy by neměly vést k vyloučení možnosti získat náhradu škody pro ty subjekty, které utrpěly újmu v důsledku porušení antimonopolního práva EU¹⁰⁰.

Jednotlivé členské státy tedy přistupují k příčinné souvislosti různě. V České republice nebo Německu je právní úprava založena na teorii podmínky a adekvátní příčinné souvislosti¹⁰¹. V Anglii potom hraje důležitou roli kromě teorie podmínky tzv. remotness test (bezprostřední příčinná souvislost). Základem bývá právě teorie podmínky a teorie adekvátní příčinné souvislosti či remotness test tuto příčinnou souvislost omezují na přímé následky¹⁰². Musíme se tedy hlavně ptát, v souladu s teorií podmínky, jestli by došlo ke způsobení škody v případě, kdyby nebylo porušeno soutěžní právo. Pokud by např. ke ztrátám na zisku došlo i bez toho, že určitý subjekt porušil hospodářskou soutěž, pak by příčinná souvislost dána nebyla. A naopak, pokud by v hypotetickém světě nezasaženém porušením soutěžních pravidel ztráta na zisku

⁹⁸ Bejček, Josef. Ekonomicko-právní souvislosti odpovědnosti za škodu. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 56.

⁹⁹ Zelená kniha (pozn. 7). Str. 12 (otázka N).

¹⁰⁰ Zelená kniha (pozn. 7). Str. 12 (otázka N); Commission staff working paper accompanying the Green paper. Str. 78 (bod 274).

¹⁰¹ ŠVESTKA, Jiří. DVORÁK, Jan. *Občanské právo hmotné. Díl 2. 5.* vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. 552. Str. 406 a násl.

¹⁰² Eger, Thomas. Weise, Peter. Újma a škoda jako ekonomické a právní kategorie kartelového práva. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 30.

nevznikla, pak by byla dána příčinná souvislost. Podobně jako s dokazováním rozsahu škody bude problém i s dokazováním příčinné souvislosti, protože i zde se musí modelovat situace, jako by k žádnému protisoutěžnímu jednání nedošlo. Ta musí být pak porovnána se situací reálnou. To se bude zase dít na základě ekonomických analýz, které nebudou nikdy úplně přesné.

Ani zde by soudy neměly vyžadovat po stranách v soutěžních věcech, aby prokázaly příčinnou souvislost s úplnou jistotou. Na druhou stranu zjištění pouhé pravděpodobnosti, že protisoutěžní jednání způsobilo určitou škodu, by nemělo stačit. V poslední době se objevují názory, a to je reflektováno i v některých právních úpravách, že je v pořádku, pokud bude prokázána příčinná souvislost pouze se „zřejmou pravděpodobností“¹⁰³ nebo „rozumnou jistotou“¹⁰⁴. Bez toho by náhrada škody v soutěžních věcech nemohla být myslitelná. Například v ČR musí být příčinná souvislost prokázána, což klade vysoké nároky na žalobce¹⁰⁵. I přesto by soudy neměly v souladu s principem efektivity odmítat nároky na náhradu škody, pokud nebude příčinná souvislost prokázána s úplnou jistotou.

Prokázání příčinné souvislosti nebude vždy činit problémy. V případě, kdy dojde ke zvýšení ceny v důsledku porušení soutěžního práva (např. uzavření kartelové dohody), pak kupujícímu jistě právě díky tomuto porušení vznikne škoda. Jde o tzv. overcharge nebo také nezákonné navýšení ceny. V některých případech ale může dělat prokazování příčinné souvislosti velké potíže.

Zde jako příklad uvádím rozhodnutí z nedávno řešeného případu Enron Coal Services v English Welsh & Scottish Railway¹⁰⁶, který rozhodoval anglický Competition Appeal Tribunal. Jednalo se o následnou žalobu na náhradu škody. V tomto případě byl porušen anglický Competition Act a zároveň článek 102 (bývalý

¹⁰³ ŠVESTKA, Jiří. DVORÁK, Jan. *Občanské právo hmotné. Díl 2. 5.* vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. 552. Str. 407.

¹⁰⁴ Bejček, Josef. Ekonomicko-právní souvislosti odpovědnosti za škodu. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva.* Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 56.

¹⁰⁵ ŠVESTKA, Jiří. DVORÁK, Jan. *Občanské právo hmotné. Díl 2. 5.* vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. 552. Str. 407.

¹⁰⁶ Rozhodnutí ve věci Enron Coal Services Limited (in liquidation) v English Welsh & Scottish Railway Limited, Competition Appeal Tribunal (2009) CAT 36.

článek 82) SFEU, o čemž rozhodl jeden z anglických soutěžních orgánů. Posouzení příčinné souvislosti zde bylo pro úspěch žalobce rozhodující. Šlo o zneužití dominantní pozice společnosti English Welsh and Scottish Railway (EWS), které spočívalo v nezákonné diskriminaci mezi zákazníky. EWS totiž nabídla svému zákazníkovi společnosti Enron vyšší ceny za dopravu uhlí na železnici, než na jakých se dohodla později se společností Edison. Dopravovat se mělo uhlí do elektráren, které přímo vlastnila společnost Edison, se kterou nakonec uzavřela přímou smlouvu EWS. O uzavření smlouvy s Edisonem usiloval i Enron. Ze strany EWS to byla součást strategie, jak zabránit vstupu na trh s dopravou uhlí dalším možným soutěžitelům. EWS totiž nechtěla, aby mezi ní a Edisonem existoval nějaký prostředník, který by zabezpečoval dopravu uhlí pro Edison. V následné žalobě potom společnost Enron tvrdila, že díky tomuto diskriminačnímu jednání nezískala čtyřletý kontrakt s Edisonem. Hlavní otázkou v řízení tedy bylo, jestli by Enron skutečně získal čtyřletý kontrakt nebýt zneužití dominantního postavení EWS.

Enron argumentoval tím, že pokud bylo zjištěno zneužití dominantní pozice a tedy to, že díky tomu měl soutěžní nevýhodu, v jejímž důsledku mu bylo prakticky znemožněno se o zakázku ucházet, přišel tak o reálnou příležitost zakázku získat a tudíž utrpěl škodu. Competition Appeal Tribunal ale nesouhlasil a uvedl, že samotná diskriminace vedoucí k soutěžní nevýhodě ještě nemusí znamenat, že tímto byla způsobena škoda obchodnímu partnerovi dominantní společnosti. Dále vysvětlil, že zjištění diskriminace je jistě relevantní, ale ne rozhodující, pokud jde o příčinnou souvislost. Je relevantní z toho důvodu, že Enron nemohl nabídnout konkurenční ceny za dopravu uhlí. Není ale rozhodující, protože rozhodnutí o zneužití dominantní pozice neříká nic o tom, jestli byl Enron v takové pozici, aby vyhrál zakázku nebýt zneužití dominantní pozice společností EWS. Tímto se musel zabývat Competition Appeal Tribunal. Musel si odpovědět na otázku, jestli by se Enron vůbec ucházel o zakázku nebýt protisoutěžního jednání a jestli by jednání s Edisonem skutečně vedly k tomu, že by Enron zakázku získal. K tomu ještě doplnil, že by muselo být prokázáno, že existovala reálná a velká šance zakázku získat, protože o tom rozhodovala jen společnost Edison. Tribunál musel tedy zkoumat například to, jaká by byla v hypotetickém případě smlouva mezi Enronem a EWS, jaká by byla nabídka Enronu

vůči Edisonu a jestli by Edison preferoval nabídku Enronu a ne EWS. Enronem byl poskytnut znalecký posudek týkající se příčinné souvislosti. Ten byl sice připuštěn, ale jeho výsledky svědčící ve prospěch Enronu soud zpochybnil, protože se týkaly spíše jednání hypotetického smluvního partnera a ne konkrétního partnera, jakým byl Edison. Po výslechu svědků, kteří věděli, podle jakých strategií se rozhodovalo v Edisonu, uzavřel, že šance Enronu získat zakázku byla jen spekulativní a spíše nepravděpodobná. Tito svědci upozorňovali na to, že historické vztahy nebyly příliš dobré, což by vedlo k odmítnutí Enronu, a že Edison v té době do dlouhodobějšího smluvního vztahu stejně vstupovat nechtěl. Ekonomické analýzy Enronu tyto zjištění nereflektovaly, a proto k nim soud nepřihlížel. Příčinná souvislost proto dána nebyla¹⁰⁷.

Problematika prokázání příčinné souvislosti se do jisté míry prolíná s problematikou prokázání rozsahu škody. Příčinná souvislost se posuzuje ve vztahu ke konkrétní škodě¹⁰⁸. Ty lepší ekonomické modely by proto měly brát v potaz i jiné možné příčiny škod a zahrnout je jako další proměnnou do výpočtu rozsahu škody. Právě v případě zmíněného poklesu tržeb by se mělo do modelu pro výpočet rozsahu škody promítnout třeba i to, že na trh vstoupil nový soutěžitel, který mohl také ovlivnit tržby poškozeného. Tímto způsobem je pak možné oddělit jednotlivé faktory, které způsobily pokles tržeb a tím i prokázat příčinnou souvislost¹⁰⁹. V případě USA se nepřipouštějí znalecké posudky, které se snaží vyčíslit škodu a neberou v potaz skutečnost, že část „škody“ je přičitatelná vlastnímu jednání žalobce nebo soutěžnímu chování jiných subjektů neporušujících kartelové právo. V USA může také žalovaný zpochybnit vlastními znaleckými posudky například z oboru účetnictví nebo obchodního vedení důvody, které vedly k obchodním neúspěchům poškozeného. Dokonce bylo v některých případech připuštěno, aby znalci posuzovali i jednotlivá obchodní rozhodnutí poškozeného¹¹⁰.

¹⁰⁷ BIRO, Zoltan. Some observations on damages to competitors arising from unlawful exclusionary practices. EC workshop of economic experts on the quantification of anti-trust harm., 26.1.2010.

¹⁰⁸ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I*, II. 2. vydání, Praha 2009, 2321 s. Str. 1206.

¹⁰⁹ Quantifying antitrust damages. Towards non-binding guidance for courts. Study prepared for the European Commission. Dostupná z WWW: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/>. Str. iv., v.

¹¹⁰ *Antitrust Evidence Handbook* (pozn. 24), str. 173 a násl.

Nejenom pro příčinnou souvislost, ale také pro vyčíslení škody mohou být důležité poznatky, které získal soutěžní orgán při vyšetřování závadného jednání. Spis soutěžního orgánu a přístup k němu pak může usnadnit prokazování škody a příčinné souvislosti. Někdy mohou tyto informace obsažené ve spisu motivovat poškozeného podat žalobu. Bílá kniha neobsahuje žádné návrhy v tomto smyslu. Tohoto tématu se pak jen okrajově dotýká Zelená kniha¹¹¹. Pokud jde o přístup k dokumentům Komise, ten je umožněn na základě nařízení o přístupu veřejnosti k dokumentům¹¹², z čehož jsou podle Čl. 4 tohoto nařízení stanoveny výjimky týkající se ochrany probíhajícího šetření a obchodního či podnikového tajemství. Právě z důvodu ochrany klíčových informací pro vyšetřování se doporučuje umožnit přístup ke spisu až po ukončení řízení u soutěžního orgánu¹¹³. Co se týče české úpravy, tak je relevantní ustanovení § 38 správního řádu¹¹⁴ ohledně nahlížení do spisu ve správním řízení, které umožňuje nahlížet do spisu účastníkům i jejich zástupcům (odst. 1), ale také jiným osobám, prokáží-li právní zájem nebo jiný vážný důvod a nebude-li tím porušeno právo některého z účastníků nebo veřejný zájem (odst. 2). Podle některých názorů by do budoucna mezi tyto jiné osoby podle odst. 2 mohly patřit právě osoby, které se hodlají soukromoprávní žalobou domáhat náhrady škody vzniklé porušením soutěžních předpisů¹¹⁵. Důležité je také upozornit na to, že se zde neuplatní zákon o svobodném přístupu k informacím¹¹⁶, jelikož v případě § 38 správního řádu se jedná o zvláštní ustanovení ve vztahu k tomuto zákonu¹¹⁷.

Pro příčinnou souvislost bude samozřejmě relevantní i zjištění porušení soutěžního práva učiněného soutěžním orgánem. Může tomu například být u diskriminačních praktik subjektů v dominantním postavení jako v případě EC SL v. EWS, který byl popsán výše. Jak v tomto případě Competition Appeal Tribunal podotkl,

¹¹¹ Zelená kniha (pozn. 7) Str. 6. (bod 2.1, otázka B).

¹¹² Nařízení (ES) č. 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2001. L 145/43.

¹¹³ NERUDA, Robert. Soukromé či veřejné vymáhání soutěžního práva. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 227.

¹¹⁴ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

¹¹⁵ MUNKOVÁ, Jindřiška. KINDL, Jiří. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže (EKZ)*. 2. vydání, Praha 2009, 695 s. Str. 332.

¹¹⁶ Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

¹¹⁷ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, 5 A 158/2001-100, [204/2004 Sb. NSS].

rozhodnutí potvrzující diskriminaci obchodního partnera bude relevantní, ale ne rozhodující.

2.3 Zavinění

Na tomto místě se jen krátce zmíním o požadavku zavinění. Prokázání zavinění bývá také vyžadováno proto, aby mohl soud tvrzený nárok z porušení soutěžního práva žalobci přiznat. Pokud se týče české úpravy, zavinění se nevyžaduje. Zde se postupuje podle § 757 obchodního zákoníku¹¹⁸, který stanoví, že pro odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinností stanovených obchodním zákoníkem, což povinnosti vyplývající z ochrany hospodářské soutěže jsou, platí obdobně úprava odpovědnosti za škodu v obchodním zákoníku. Tato odpovědnost je odpovědností objektivní, bez nutnosti prokazovat zavinění. Prokázání zavinění ale vyžadují některé právní řády. Jde o členské státy, kde musí buď žalobce prokázat zavinění žalovaného, nebo na základě vyvratitelné právní domněnky musí žalovaný prokázat, že škodu nezavinil. Komise na problematiku zavinění v těchto členských státech reaguje a snaží se omezit požadavky vnitrostátního práva na zavinění. Pro ostatní členské státy se pravidla měnit nemají.

Komise navrhuje následující pravidlo: „jakmile se prokáže porušení soutěžního práva, měla by protiprávně jednající osoba nést odpovědnost za způsobenou škodu, neprokáže-li, že porušení daných článků vzniklo v důsledku skutečně omluvitelného omylu“¹¹⁹. Komise zdůvodňuje toto stanovisko v pracovním dokumentu, kde se odvolává na rozhodnutí ve věci *Manfredi*¹²⁰, ve kterém Evropský soudní dvůr zavinění nezmiňuje, když nárok na náhradu škody spojuje s prokázáním škody a příčinné souvislosti. Zmiňuje také princip efektivity, na základě kterého by měla být možnost zprostit se odpovědnosti pro nedostatek zavinění omezena jen na výjimečné situace. Poukazuje také na to, že relevantní důkazy budou většinou v rukou porušitele¹²¹. Jedinou možností pro žalovaného je tak prokázat, že k porušení soutěžních pravidel došlo v důsledku skutečně omluvitelného omylu. Za omluvitelný by měl být podle

¹¹⁸ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

¹¹⁹ Bílá kniha (pozn. 8) Str. 7 (bod 2.4.).

¹²⁰ Rozsudek Evropského soudního dvora ve spojených věcech C-295 až 298/04 *Manfredi*.

¹²¹ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Kapitola 5.

Komise považován omyl, kdy si rozumná osoba při vynaložení vysoké míry obezřetnosti nemohla být vědoma, že její jednání omezuje hospodářskou soutěž. Samozřejmě s rostoucí závažností porušení bude možnost užití této výjimky menší. Výjimka bude použitelná jen výjimečně v nových a složitých případech. Pouhá ignorace práva nebo spoléhání se např. na právní radu nebude dostačující a výjimka se neuplatní. Tato výjimka se tedy týká jen členských států, ve kterých musí být prokázáno zavinění, aby byl nárok na náhradu škody v důsledku porušení soutěžních pravidel úspěšný.

2.4 Námitka odsunutí

Další velmi složitou a komplikovanou problematiku představuje námitka odsunutí, která souvisí se škodou způsobenou porušením soutěžních pravidel a která se týká i následných žalob. V případě, že kupující nakupuje zboží nebo služby za cenu, která je díky porušení soutěžních pravidel vyšší, než by byla cena, kdyby k porušení nedošlo, je mu tímto předražením způsobena škoda¹²². Tento rozdíl mezi skutečnou vyšší cenou a cenou v případě, kdyby k porušení soutěžních pravidel nedošlo, se nazývá předražení, přírážka či nezákonné navýšení ceny (overcharge) a vyjadřuje celou nebo část škody, která kupujícímu vznikla. V některých případech bude poškozený (přímý kupující) moci přenést celou nebo část tohoto předražení nebo přírážky na dalšího kupujícího (nepřímého) v obchodním řetězci. Tím může být např. maloobchodník nebo spotřebitel. Tato problematika se tedy týká jen případů, kdy vznikne v důsledku porušení soutěžních pravidel předražení. Námitka se pak uplatní pouze ve vztahu k předražení, nemůže být proto použita například v případě, kdy postižený utrpěl také jiný typ škody, např. ztrátu na zisku. Hlavní otázkou je v rámci této problematiky to, jestli by měl být žalovaný oprávněn vznést námitku odsunutí v řízení, a tak zmírnit svou odpovědnost¹²³. Zastánci přípuštění námitky odsunutí i odpůrci této myšlenky se paradoxně obávají stejné věci a tou je bezdůvodné obohacení. Zastánci upozorňují na bezdůvodné obohacení žalobce (přímého kupujícího), které by vzniklo díky tomu, že po přenesení předražení by mu přesto v tomto rozsahu přenesení byla přiznána náhrada

¹²² Bulst, Friedrich Wenzel. Odsunutí škody. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 66.

¹²³ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 210, 211.

škody. Žalovaný by totiž nemohl uplatnit námitku odsunutí. Navíc se také argumentuje i tím, že by mohlo docházet k vícero kompenzacím téhož předražení, kdyby byli se svými nároky úspěšní kromě přímého kupujícího i ti, kterým skutečně škoda vznikla (nepřímí kupující). Odpůrci se zase bojí, že když se žalovaný ubrání nároku žalobce touto námitkou, tak bude menší šance, že ho nepřímí kupující díky mnoha překážkám a nízké motivaci zažalují, a tak nebude nikdo kompenzován¹²⁴. Ale i v případě, kdy námitka odsunutí nebude připuštěna, může dojít k tomu, že nikdo nebude kompenzován. Tomu bude např. tehdy, pokud přímí kupující, závislí na porušiteli, nebudou ochotni podat žalobu¹²⁵.

Návrh Komise se přiklání k variantě připustit vznesení námitky v průběhu řízení. Vychází tak především z rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci *Manfredi*¹²⁶, kde soud dospěl k závěru, že „každý“ má právo na náhradu škody, přičemž musí být splněny i další podmínky v rozhodnutí uvedené. Právě z toho rozhodnutí Komise vyvozuje uplatnění principu plné kompenzace v případech porušení soutěžního práva¹²⁷, což znamená i připuštění námitky odsunutí. Objevují se však i názory, že by se teoreticky dalo rozhodnutí ve vztahu k námitce odsunutí vykládat i jinak¹²⁸. I v tom je rozdíl například od USA, kde velkou úlohu v soukromoprávním vymáhání hraje princip odstrašení, na základě kterého má možná odpovědnost za škodu odradit od porušování soutěžního práva, proto je kladen důraz na náhradu škody, i kdyby mělo dojít k bezdůvodnému obohacení žalobce¹²⁹.

Námitkou odsunutí se zabývá z členských států právní úprava Německa, jehož § 33 odst. 3 zákona proti omezením soutěže (GWB) stanoví, že pokud jsou služba nebo zboží zakoupeny za nepřiměřenou cenu, nelze vyloučit náhradu jen z toho důvodu, že

¹²⁴ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod. 213.

¹²⁵ Bulst, Friedrich Wenzel. Odsunutí škody. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 74.

¹²⁶ Rozsudek Evropského soudního dvora ve spojených věcech C-295 až 298/04 *Manfredi*.

¹²⁷ Bílá kniha (pozn. 8). Str. 3 (bod 1.2.).

¹²⁸ Kloub, Jindřich. Aktivní legitimace a obrana na základě odsunutí škody v řízeních o náhradu škody za porušení pravidel hospodářské soutěže: retributivní spravedlnost nebo efektivita? In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 89.

¹²⁹ Bulst, Friedrich Wenzel. Odsunutí škody. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 72.

bylo dál prodáno¹³⁰. Na první pohled by se mohlo zdát, že toto ustanovení vylučuje námitku odsunutí. Ve skutečnosti se ale o výklad tohoto ustanovení vedou pře a není jasné, zda je možné námitku použít a popřípadě proti komu. I zde se pokládá otázka, jestli je účelem odpovědnosti kompenzace nebo odstrašení, popřípadě obojí¹³¹. V Anglii a Francii výslovná úprava neexistuje, z rozhodnutí soudů nebo doporučení soutěžního orgánu ale spíš vyplývá, že by měla námitka být připuštěna¹³².

V USA námitka odsunutí není připuštěna. Americký Nejvyšší soud totiž ve svém rozhodnutí *Hanover Shoe*¹³³ námitku odmítnul. V rozhodnutí se argumentuje především nebezpečím zdoluhavých a komplikovaných řízení, ve kterých by se musely prokazovat prakticky nezjistitelné částky. Zmiňována je i nízká motivace nepřímých kupujících podat žalobu, což by znamenalo, že nebude nikdo, kdo by nárok na náhradu škody vymáhal. Jen ve velmi omezených případech pak bude podle soudu možno vznést námitku odsunutí. Jde o případy, kdy bude snadné prokázat, že nelegální zvýšení ceny bylo v celém rozsahu přeneseno, např. když má zákazník smlouvu s odběratelem, která obsahuje cenovou doložku pro případ zvýšení ceny vstupů¹³⁴. V rozhodnutí *Illinois Brick*¹³⁵ soud odmítl také možnost nepřímých kupujících uplatňovat své nároky, což znamená, že nepřímí kupující nemají aktivní legitimaci v USA. V návaznosti na rozhodnutí *Hanover Shoe* se obával situace, aby kvůli nemožnosti uplatnit tuto námitku žalovaným proti přímému kupujícímu, nedocházelo k mnohonásobné povinnosti žalovaného nahradit způsobenou škodu, když by musel hradit škodu jak přímým kupujícím, tak v případě úspěchu nepřímých kupujících v řízení, i jim. Jednotlivé státy v USA ale v mnoha případech vlastní legislativou derogovaly toto pravidlo a připouští nárok nepřímých kupujících na náhradu škody. Komise pro modernizaci soutěžního práva v USA také navrhuje změnit rozhodnutí *Illinois Brick*¹³⁶. Pokud se týče námitky

¹³⁰ Poznámka 22.

¹³¹ Bulst, Friedrich Wenzel. Odsunutí škody. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 68.

¹³² Bulst, Friedrich Wenzel. Odsunutí škody. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 68-69.

¹³³ *Hanover Shoe, Inc. v. United Shoe Machinery Corp.*, 392 U.S. (1968).

¹³⁴ Kloub, Jindřich. Aktivní legitimace a obrana na základě odsunutí škody v řízeních o náhradu škody za porušení pravidel hospodářské soutěže: retributivní spravedlnost nebo efektivita? In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 81.

¹³⁵ *Illinois Brick Co. v. Illinois*, 431 U.S. (1977).

¹³⁶ Bulst, Friedrich Wenzel. Odsunutí škody. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 71 a násl.

možného bezdůvodného obohacení žalobců (přímých kupujících), v případě, kdy přenesou předražení, ale nebude proti nim moci žalovaný namítnout odsunutí, soud v *Illinois Brick* uvedl, že pochybuje, že by námitka vedla k nahrazení veškerých škod a upozornil na obtíže s tím spojené v průběhu řízení, což ve výsledku může znamenat ohrožení soukromého vymáhání kartelového práva¹³⁷.

V případě připuštění námítky vznikají dvě situace, jak vyplývá i z rozsudků Nejvyššího soudu Spojených států. Námitku je totiž možno použít jak defensivně, tak ofensivně. Defensivně ji může použít žalovaný a omezit tak rozsah škody, které se žalobce domáhá. Podle návrhu Komise by mělo důkazní břemeno v tomto případě tížit žalovaného. Bude muset prokázat, že předražení bylo přeneseno z přímého na nepřímého kupujícího a v jaké výši¹³⁸. Nemělo by se zde zapomínat, že i v tomto případě bude muset být pravděpodobně upraven přístup k důkazům v držení protistrany. Relevantní informace o tom, zda bylo navýšení ceny přeneseno, budou v držení žalobce. Ten může mít strach ze zneužití těchto informací či odhalení některých citlivých informací, což může vést i tomu, že žalobce žalobu nepodá¹³⁹. Nepřímými kupujícími bude moci být námitka použita ofensivně¹⁴⁰. Ti se na ni budou moci odvolávat, aby prokázali, že škoda na ně byla přenesena přímými kupujícími a že jsou to tedy oni, kdo byli protisoutěžním jednáním žalovaného postiženi. V tomto případě by normálně museli prokazovat odsunutí škody, navrhuje se ale, aby byla v jejich prospěch stanovena vyvratitelná právní domněnka, že na ně bylo přeneseno nezákonné navýšení ceny. Žalovaný by musel prokazovat to, že k přenesení navýšení ceny nedošlo. Nepřímí kupující budou ale na druhou stranu stále muset v případě následných žalob prokázat alespoň existenci původního předražení a rozsah škody, který jim byl tímto předražením způsoben¹⁴¹.

¹³⁷ Kloub, Jindřich. Aktivní legitimace a obrana na základě odsunutí škody v řízeních o náhradu škody za porušení pravidel hospodářské soutěže: retributivní spravedlnost nebo efektivita? In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 83.

¹³⁸ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 222.

¹³⁹ Kloub, Jindřich. Aktivní legitimace a obrana na základě odsunutí škody v řízeních o náhradu škody za porušení pravidel hospodářské soutěže: retributivní spravedlnost nebo efektivita? In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 90.

¹⁴⁰ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 216.

¹⁴¹ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 229.

Tato vyvratitelná právní domněnka má překonat problémy při dokazování toho, že nezákonné navýšení ceny bylo přeneseno. Problém při dokazování však může mít i žalovaný, který bude námitku používat defensivně. Proč by tedy měl mít žalobce při ofensivním užití námítky výhodu? Komise to odůvodňuje tím, že situace, kdy žalovaný nebude muset kompenzovat nikoho, bude častější než situace, kdy dojde k tomu, že žalovaný bude muset kompenzovat více subjektů. Navíc je podle Komise ospravedlnitelné, pokud rizika spojená s porušením soutěžního práva ponese porušitel.

Z návrhu Komise také vyplývá, že by to měli být všichni nepřímí kupující, kteří by měli profitovat z této domněnky. Otázkou zde zůstává, jestli je vůbec reálné pro žalovaného dokázat to, že předražení nepřešlo například z prvního nepřímého kupujícího na druhého nepřímého kupujícího v obchodním řetězci, pokud tento druhý nepřímý kupující podal žalobu, nebo naopak prokázat to, že první nepřímý kupující přenesl nezákonné navýšení na dalšího nepřímého kupujícího v případě, že se mu nepodaří vyvrátit domněnku přenesení z přímého na nepřímého kupujícího, a tento první nepřímý kupující podal žalobu. Tady by asi došlo k tomu, že by se žalovaný nevyhnul několikanásobnému odškodnění, pokud by všichni nepřímí kupující podali žalobu a žalovanému by se nepodařilo prokázat, že navýšení nebylo přeneseno z přímého na nepřímého kupujícího nebo naopak bylo přeneseno z nepřímého kupujícího na dalšího nepřímého kupujícího. Rozsáhlé a drahé dokazování by mohlo i zde vést k podobnému jevu jako v USA, to znamená, že by žalovaný v této pozici radši uzavřel s žalobci smír. To by, domyšleno do důsledků, mohlo znamenat i časté podávání šikanózních žalob. Na druhou stranu je ale možno argumentovat tím, že nepřímí kupující takto pravděpodobně reagovat nebudou, a to z toho důvodu, že budou mít jen malou motivaci k podání žaloby, tak jak bylo vysvětleno například v případě *Hanover Shoe* výše.

Komise ve svém návrhu upozorňuje také na problematiku mnohosti žalob na náhradu škody. Jde o případy žalob týkajících se stejného nezákonného navýšení ceny uplatňovaného různými subjekty, pokud by se o nich konalo paralelní řízení nebo by řízení o těchto žalobách vzájemně navazovala. V takových řízeních je totiž možnost, že

vzniknou výše popsané nežádoucí situace. Může se totiž například stát, že v řízení proti přímému kupujícímu se podaří žalovanému dokázat přenesení navýšení ceny, ale v řízení proti nepřímému kupujícímu naopak vyvrátí domněnku, že nezákonně navýšená cena byla přenesena¹⁴². V tomto případě nebude kompenzován nikdo. Komise proto doporučuje, aby v případech paralelních sporů, bylo buď řízení přerušeno, nebo aby byl případ delegován jednomu soudu. V případě řízení ve více státech pak doporučuje využít článek 28 Nařízení Brusel I.¹⁴³, který umožňuje také přerušování řízení. V řízeních, která následují po jiném řízení, by mělo být rozhodnutí z předchozího řízení použito alespoň jako důkaz, aby se zabránilo nežádoucím důsledkům. Protože v těchto řízeních nepůjde o stejné strany, bude zde totiž jiný žalobce, nebude se moci uplatnit překážka věci pravomocně rozhodnuté¹⁴⁴.

Je správně Komisi vytýkáno, že se příliš nezabývá tím, jestli tento systém uplatňování námitek odsunutí bude opravdu fungovat, jestli náhodou nejsou správné myšlenky vyslovené v rozhodnutí *Hanover Shoe a Illinois Brick*, že připuštěním této námítka utrpí účinnost vymáhání soutěžního práva soukromoprávní cestou. Přílišné lpění na principu plné kompenzace by pak mohlo podstatnou část snah o uvedení soukromého vymáhání soutěžního práva v život zmařit. Argumenty pro i proti této námítce jsou ale velmi přesvědčivé, a proto rozhodnutí, zda námítku připustit či ne, je velmi obtížné.

3. Promlčení ve vztahu k následným žalobám

Institut promlčení může pro poškozeného znamenat omezení a další překážku pro podání následné žaloby. Než skončí vyšetřování porušení soutěžního práva orgánem pro hospodářskou soutěž, může být nárok poškozeného promlčen. Může se také stát, že samotný poškozený dá podnět soutěžnímu orgánu k tomu, aby vyšetřil praktiky

¹⁴² Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 230.

¹⁴³ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 233.

¹⁴⁴ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 234.

soutěžitelů, a sám bude vyčkávat, jak orgán rozhodne. Podle výsledků vyšetřování buď žalobu podá, nebo nepodá. Právě v tomto případě by měl poškozený na promlčení zvlášť pamatovat. V rámci EU je promlčení upraveno jednotlivými členskými státy. V České republice se bude škoda, vzniklá v důsledku porušení soutěžního práva, posuzovat podle ustanovení obchodního zákoníku. Ten stanoví subjektivní čtyřletou promlčecí dobu, která počíná běžet od okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě, a desetiletou objektivní promlčecí dobu počínající běžet dnem, kdy došlo k porušení povinnosti¹⁴⁵.

Promlčecí dobou se zabývá Zelená i Bílá kniha. Zelená kniha¹⁴⁶ navrhovala stavení promlčecí doby od okamžiku zahájení řízení Komisí nebo národními soutěžními orgány a jako druhou možnost navrhovala přetržení promlčecí doby s tím, že by tato nová promlčecí doba začala běžet poté, kdy by soud v posledním stupni rozhodl ve věci protiprávního jednání. Pokud se týče Bílé knihy¹⁴⁷, tak ta rozlišuje a stanoví doporučení ve vztahu k promlčecí době jak u samostatných žalob, tak také žalob následných. Na tomto místě se budu zabývat jen žalobami následnými. Komise v případě následných žalob odmítla pouhé stavení promlčecí doby, tak jak je navrhla Zelená kniha. Argumentuje tím, že by bylo mnohdy pro poškozeného složité zjistit zahájení a ukončení řízení před soutěžním orgánem. Navíc by podle Komise mohlo dojít k tomu, že ke stavení dojde na konci promlčecí doby, takže už nebude čas podat žalobu k soudu. Proto Komise v Bílé knize navrhuje, aby promlčecí doba počala běžet až od okamžiku, kdy by rozhodnutí o protiprávním jednání nabylo právní moci. Promlčecí doba má být potom podle Komise dvouletá.

Proti návrhu v Bílé knize samozřejmě existuje kritika. Především je upozorňováno na to, že by nebylo vhodné, aby se rozlišovalo promlčení u jednotlivých případů odpovědnosti za škodu v národních právních řádech¹⁴⁸. Je zdůrazňováno také

¹⁴⁵ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, § 398.

¹⁴⁶ Zelená kniha (pozn. 7). Str. 12 (otázka M, možnost 36).

¹⁴⁷ Bílá kniha (pozn. 8). Str. 9 (bod 2.7.).

¹⁴⁸ Bejček, Josef. Ekonomicko-právní souvislosti odpovědnosti za škodu. In TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236. Str. 61.

to, že by tento návrh mohl příliš prodloužit právní nejistotu¹⁴⁹. Na druhou stranu je třeba připomenout, že existují kartely, které jsou činné po dlouhou dobu, a že promlčecí doby v těchto případech budou opravdu představovat překážku pro úplnou kompenzaci poškozených. Mohou znamenat i oslabení preventivní funkce soukromoprávního vymáhání soutěžního práva.

Závěr

Již na začátku této práce jsem ohledně soukromoprávního vymáhání škody naznačil, že je to problematika obtížná a jen těžko se tento druh vymáhání uplatňuje v praxi. Žalobce si nikdy úplně přesně nemůže být jist, jestli bude úspěšný se svým nárokem. V jednotlivých částech této práce jsem pak popisoval jednotlivá úskalí, která čekají na poškozeného, pokud bude chtít podat následnou žalobu. Jednalo se tedy o případ, kdy je pozice poškozeného jednodušší, protože existuje konečné rozhodnutí správního orgánu deklarující porušení soutěžního práva. Nezabýval jsem se žalobami samostatnými, kde musí žalobce kromě jiného poskytnout soudu dostatečné důkazy o tom, že konkrétní žalovaný porušil soutěžní pravidla. To je samozřejmě obzvlášť náročné, když ve většině případů vůbec nemusí subjekt vědět, že byl poškozen nebo že je stále poškozován. U následných žalob tomu tak není. Tady existuje jednoznačné rozhodnutí soutěžního orgánu. Měl by ale poškozený jásat a běžet s žalobou k soudu? Má práce dokazuje to, že by jeho optimismus neměl být přehnaný. I já jsem při výběru tématu této práce předpokládal a chtěl dokázat, že soukromoprávnímu vymáhání škody v řízeních po rozhodnutí soutěžního orgánu skoro nic nebrání, že je jen otázkou času, kdy se prosadí. Podrobnější studium a psaní této práce mě ale spíše přesvědčilo o opaku.

Existuje mnoho problémů, s kterými se musí poškozený, který chce podat následnou žalobu, potýkat. Je to jednak otázka závaznosti rozhodnutí soutěžního orgánu. V případech, kdy rozhodovala Komise, zde není problém. V případě národních

¹⁴⁹ Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules (pozn. 14). Bod 238.

soutěžních orgánů už problémy vznikat mohou. Pokud například bude chtít poškozený podat žalobu ve státě, z kterého není soutěžní orgán, který rozhodoval, většinou narazí. Právě nemožnost uspět s rozhodnutím soutěžního orgánu jednoho státu ve státě druhém může už poškozeného odradit od podání žaloby. Samozřejmě bude mít v rukou rozhodnutí, které bude v řízení o náhradu škody významné. Nezabrání to ale opětovnému projednání této otázky. V některých případech, jako je Německo, bude úspěšný i s rozhodnutím soutěžního orgánu z jiného členského státu. Německá úprava je velmi rozvinutá i co se týče jiných otázek a také se zdá, že se jedná o případ, který by měl být následován.

Hlavní problém spočívá ale v prokázání rozsahu škody a příčinné souvislosti. Je to dáno především složitostí všech možných ekonomických jevů a proměnných. Bude velmi problematické je promítnout do možných modelů, které budou prokazovat škodu. Nikdo nebude schopen zaručit přesné výsledky. V některých případech k tomu může přistoupit problematika odsunutí škody nebo promlčení. Stupeň nejistoty bude vysoký. Investice do velmi drahého a pravděpodobně také dlouhého řízení s nejistým koncem, jakým by řízení o náhradu škody bylo, pak jistě nebude pro poškozené vůbec lákavá. Ani představitelé jednotlivých společností za to nebude pravděpodobně možné brát k odpovědnosti z důvodu porušení povinnosti péče řádného hospodáře nebo jiné obdobné povinnosti, kterou stanoví právní řády jednotlivých členských států. Bude ale vždy velmi záležet na konkrétních okolnostech případu.

Jako velmi pozitivní se dá hodnotit snažení Komise, které má za cíl zpřístupnit a co nejvíce žalobcům ulehčit cestu k tomu, aby byla škoda, která jim vznikla, kompenzována. Především je nutné vyzdvihnout snahu o vytvoření právního rámce, který by byl základem pro vymáhání soutěžního práva soukromoprávní cestou, protože, jak bylo popsáno na mnoha místech práce, tato problematika se v některých ohledech neobejde bez výslovné úpravy. V některých případech by bez této úpravy byla možnost vymoci škodu méně efektivní. Jako příklad zde mohu uvést stanovení závaznosti rozhodnutí z jiného členského státu a nemožnost vyvrátit rozhodnutí soutěžního orgánu před soudem. I bez stanovení těchto povinností bude možno náhradu škody vymáhat, ale bude to komplikovanější, dražší, což ve výsledku může znamenat to, že poškozený

žalobu nepodá. Komise a především orgány EU, které budou o případné nové legislativě rozhodovat, pak budou stát před závažnými rozhodnutími. Velmi těžkým bude například rozhodnutí o tom, zda připustit námitku odsunutí, či ne. Zde Komise sice navrhuje připustit námitku odsunutí, ale možná to bude na úkor většího rozmachu a menší komplikovanosti řízení v těchto věcech. Komise zde samozřejmě postupuje v souladu s kontinentální právní kulturou, kde náhrada škody nemá mít především odstrašující účinek a má sloužit jako kompenzace vzniklé škody. Přímí kupující, pokud skutečně přenesli škodu dál, nemohou být přece kompenzováni. A takto je to i podle mého názoru správně, i když možnost, že nakonec porušitel nebude nikoho kompenzovat, bude existovat. Samozřejmě ne vždy jsou snahy Komise o změnu národních pravidel, jejichž úprava je vnímána jako patřící do výlučné pravomoci jednotlivých členských států, kladně hodnoceny. To je například promlčení. Jinak ale jak Zelená, tak Bílá kniha obsahují dobrý základ k tomu, aby byla přijata legislativa na celoevropské úrovni. Samozřejmě i Bílé knize a návrhům v ní obsažených je možné vytýkat některé nedostatky, kterým bude muset být věnována pozornost. V případě následných žalob a problematiky určení rozsahu škody a příčinné souvislosti, si myslím, že je velmi dobré, že se Komise snaží navázat na praxi vydávání nezávazných stanovisek, s kterými je možno se setkat v jiných oblastech soutěžního práva. Ty ve formě softlaw mohou být mnohem více přijímány a nakonec i více dodržovány než evropské legislativní akty.

Pokud bych tedy měl zhodnotit možný budoucí vývoj, na jednu stranu soukromoprávnímu vymáhání škody fandím a myslím si, že by mohlo velmi vhodně doplnit veřejné vymáhání soutěžního práva a stát se možná i budoucností této disciplíny, která bude ještě více než teď v povědomí jednotlivých soutěžitelů. Ti tak budou nuceni se soutěžním právem řídit, což povede i k větší prosperitě, hlavnímu cíli úpravy soutěžního práva. Na druhou stranu návrh Komise obsahuje mnoho problematických bodů, které, i když směřují k cíli ulehčit život poškozenému a dosáhnout všech výše vyjmenovaných cílů, budou znamenat pravděpodobně obrovské komplikace a negativní reakce, takže proces přijímání těchto návrhů může být značně náročný. Může se ale také stát, že nové návrhy projdou a bude přijata legislativa, která usnadní možnost obrátit se na soud. Co když ale tato úprava nepovede ke svému cíli a

žalob na náhradu škody v soutěžních věcech nepřibude? I to je možnost, se kterou by se mělo počítat. Stále ale doufám, že přece jen převáží první varianta a soukromoprávní vymáhání škody nebude jen výjimečnou záležitostí.

Doufám, že se mi podařilo prací přispět k objasnění některých problémů spojených se soukromým vymáháním škody v soutěžních věcech. Doufám také, že práce přispěje k větší popularizaci této nadmíru zajímavé oblasti, která se dotýká širokého spektra otázek neomezených jen na oblast práva.

Použitá literatura

- 1) TICHÝ, Luboš, et al. *Soukromé vymáhání kartelového práva*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2009. s. 236.
- 2) *ABA Section of Antitrust Law, Antitrust Evidence Handbook*. Second Edition. United States of America : American Bar Association, 2002. 295 s.
- 3) *European Competition Law Annual 2001: Effective Private Enforcement of EC Antitrust Law* . UK : Hart Publishing , 2003. 478 s.
- 4) Bílá kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel. KOM(2008) 165 v konečném znění. Dostupná z WWW: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0165:EN:NOT>.
- 5) Zelená kniha - Žaloby o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES. KOM(2005) 672 v konečném znění. Dostupná z WWW: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0672:EN:NOT>.
- 6) Commission staff working paper accompanying the White paper on damages actions for breach of the EC antitrust rules. SEC/2008/0404 final. Dostupné z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008SC0404:EN:HTML>.
- 7) *Studie Ashurs., Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules* [online]. Ashurst, 2004 [cit. 2010-08-20]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/study.html>.
- 8) Quantifying antitrust damages. Towards non-binding guidance for courts. Study prepared for the European Commission. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages>.
- 9) BIRO, Zoltan. Some observations on damages to competitors arising from unlawful exclusionary practices. EC workshop of economic experts on the quantification of anti-trust harm., 26.1.2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/biro.pdf>.

- 10) FRIEDERISZICK, Hans W., RÖLLER, Lars-Hendrik. Quantification of harm in damages actions for antitrust infringements – the German experience in cartel cases. Economist workshop on the quantification of antitrust harm in actions for damages held by DG Competition on 26 January 2010. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/friederiszick_roeller.pdf.
- 11) NERUDA, Robert. Náhrada škody způsobená protisoutěžním jednáním jako způsob soukromého vymáhání antimonopolního práva. *Právní rozhledy*. 2005, 12, s. 435.
- 12) Stanovisko Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže k Bílé knize. Dostupné z WWW: [www.compet. Cz/fileadmin/user_upload/Ke_stazeni/White_Paper_-_Czech_Republic.doc](http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Ke_stazeni/White_Paper_-_Czech_Republic.doc).
- 13) Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o alternativním řešení některých soutěžních problémů. Dostupný z WWW: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Legislativa/HS/SoftLaw/Alternativni_reseni_souteznych_problemu.pdf.
- 14) HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 875.
- 15) DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1600 s.
- 16) ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. *Občanské právo hmotné. Díl 2*. 5. vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2009. 552 s.
- 17) ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání, Praha 2009, 2321 s.
- 18) MUNKOVÁ, Jindřiška. KINDL, Jiří. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže (EKZ)*. 2. vydání, Praha 2009, 695 s.

Follow-on Actions and Enforcement of Antitrust Law

The purpose of my thesis is to analyse the private enforcement of antitrust law as regards the follow-on actions. The research tries to explore this subject and points out to the most problematic issues in pursuing the action for damages after the decision of the national competition authority was made.

The thesis is composed of five chapters, each of them dealing with different aspects of the follow-on actions. Chapter One is introductory and defines the basis of private enforcement of antitrust law and explains the differences between follow-on and stand-alone actions.

Chapter Two examines the binding effect of the decisions of the competition authorities on courts when dealing with follow-on actions. The chapter consists of six parts. Part One focuses on differences between national legislation of some EU member states. Part Two investigates the legislation which is in force in USA. Part Three deals with the proposal made by the Commission of the European Union in the White paper on this subject. Part four concerns the problem of whether or not the decision of the national competition authority should have irrebuttable effect before the court. Part five is dealing with the decisions of competition authorities from abroad. Part six focuses on commitment decisions and forum shopping.

Chapter Three is subdivided into four parts and provides an outline of the issues which has to be solved in relation to the proof of damage and causation. Part One illustrates the problems usually linked with the proving of damages. Part Two looks at the matter of causation in competition cases. Part three explores the matter of fault. Part four deals with the passing-on of overcharges.

Chapter Four concentrates on limitation periods and proposed changes in order not to simplify the position of the claimant.

Conclusions are drawn in Chapter Five. It is pointed out again to the most problematic issues and possible future legislation as regards the effective private enforcement of competition law is considered.

Klíčová slova: soutěžní právo, soukromé vymáhání, následná žaloba.

Key words: competition law, private enforcement, follow-on actions.